

DENET SİRKÜLER

Sirküler Tarihi : 05.03.2013
Sirküler No : 2013/044

2012 YILINA İLİŞKİN GELİR VERGİSİ BEYANNAMESİ DÜZENLEME REHBERİ

193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu (GVK)'nın 1'inci maddesine göre, gerçek kişilerin gelirleri gelir vergisine tabidir. Gelir, bir gerçek kişinin bir takvim yılı içinde elde ettiği kazanç ve iratların safi tutarıdır.

Gelire giren kazanç ve iratlar Kanunu'nun 2'nci maddesine göre şu unsurlardan oluşmaktadır :

- Ticari kazançlar,
- Zirai kazançlar,
- Ücretler,
- Serbest meslek kazançları,
- Gayrimenkul sermaye iratları,
- Menkul sermaye iratları,
- Diğer kazanç ve iratlar.

Bu kazanç ve iratların elde edilmesi, hesaplanması, diğer gelir unsurlarıyla birlikte değerlendirilmesi ve neticede gelir vergisi beyannamesinin hazırlanması ile ilgili açıklamalar bu Sirkülerimizin konusunu oluşturmaktadır.

2012 yılında elde edilen gelirlerin vergilendirme esasında önceki yıla nazaran had ve miktar değişiklikleri dışında esaslı bir değişiklik yoktur.

BDO Yayıncılık A.Ş.

Eski Büyükdere Cad. No.14
Park Plaza Kat:4
34398 Maslak/İstanbul
Turkey

Tel: +90 212 365 62 00
Fax: +90 212 365 62 02
e-mail: bdo@bdo.com.tr
www.bdo.com.tr

Garantisi ile sınırlı bir Birleşik Krallık şirketi olan BDO International Limited'in üyesi ve bir Türk anonim şirketi olan BDO Yayıncılık A.Ş., bağımsız üye kuruluşlardan oluşan BDO ağıının bir parçasını teşkil etmektedir.

BDO International global ağıının toplam gelirleri 2009 yılında 5 milyar ABD Doları olarak gerçekleşmiştir. BDO, 110 ülkede bulunan 1.138 ofiste faaliyet göstermekte olup, bu ofislerde denetim ve danışmanlık hizmetleri veren ortaklar dahil dünya çapında 46.000 kişi çalışmaktadır.

Dikkat ve titizlikle hazırlanan bu yayının, geniş anlamda görüşleri içermekte olup, genel bir yol gösterici olarak değerlendirilmelidir. Özel durumlara ilgili olarak, mesleki görüş ve yardım almadan, bu yayına dayanarak uygulamalarda bulunulmamalıdır. Bu konuların kendi özel durumunuza ilişkin etkilerini görüşmek için BDO Yayıncılık A.Ş. ile temas kurabilirsiniz. Bu yayındaki bilgilere dayanarak belli eylemlerde bulunmak veya bulunmamak nedeniyle doğabilecek zararlar nedeniyle, BDO Yayıncılık A.Ş. ve ortakları, çalışanları ile yazarları herhangi bir yükümlülük veya sorumluluk kabul etmemektedirler.

Denet'in müşterilerine özel bir hizmetidir. İzinsiz çoğaltılamaz, iktibas edilemez.

1. ÇEŞİTLİ GELİR UNSURLARININ 2012 YILINDA TÂBİ BULUNDUĞU VERGİLEME REJİMLERİ:

193 Sayılı GVK'nun 2012 yılı için yürürlükte olan hükümlerine göre, aşağıda sayılan dört ayrı vergileme rejimi mevcuttur.

- * Yıllık beyan esası (Md:85) ;
- * Münfereit beyan esası (Md: 101) ;
- * Vergi tevkifatı (kesinti veya stopaj) esası (Md:94 ve Geçici Md:67) ;
- * Vergi karnesi esası (Md:64) ;

Kanuna göre geçerli olan esas rejim, yıllık beyan esasıdır. Stopaj veya vergi karnesi ya da münfereit beyan esasına göre vergilenmesi öngörülmeven ve vergiye tâbi olan tüm gelir unsurlarının, yıllık beyannamede toplanması ve artan oranlı vergi tarifesi uygulanmak suretiyle vergilenmesi gerekmektedir.

Bunlardan münfereit beyan esası, sadece dar mükellefiyete tabi mükelleflerden yıllık beyanname vermek zorunda olmayanlar ile ilgilidir.

Bu kısa açıklamadan sonra aşağıda, sadece dar mükellefleri ilgilendiren münfereit beyan esası bir tarafa bırakılarak çeşitli gelir unsurlarının, **tam mükellefiyete tâbi olanlar** tarafından hangi esasa göre vergiye tâbi oldukları, Kanundaki sıra dâhilinde açıklanmaya çalışılacaktır.

2. GELİR UNSURLARI İTİBARIYLA VERGİLENDİRME VE BEYAN ESASLARI :

2.1. TİCARÎ KAZANÇLAR:

GVK'nda ticarî kazanç, **esnaf** muafılığından yararlanan ticari kazançlar (Md:9), **basit** usulde vergiye tâbi ticarî kazançlar (Md:47), **arızî** ticarî kazançlar (Md:82) ve **yıllık beyan** esasında vergiye tâbi ticarî kazançlar (Md:37) olmak üzere dört gruba ayrılmıştır.

2.1.1. Esnaf Muafılığından Yararlanan Kazançlar :

GVK'nun 9'uncu maddesine göre esnaf gelir vergisinden muafıtır. Esnaf muafılığına ilişkin genel ve özel şartlar bu maddede düzenlenmiştir.

Bu konuda 2012 yılına ilişkin olarak yapılan değişiklik, 6322 sayılı Kanunun 4 üncü maddesiyle gerçekleştirilmiş olup, GVK'nun 9 uncu maddesinin 8 numaralı bendi 15.06.2012 tarihinde yürürlüğe girecek şekilde değiştirilerek, Kanunun 47 nci maddesinde yazılı şartları haiz olanlardan kendi ürettikleri ürünleri satanlara münhasır olmak üzere el dokuma işleri, bakır işlemeciliği, çini ve çömlek yapımı, sedef kakma ve ahşap oyma işleri, kaşıkcılık, bastonculuk, semercilik, yazmacılık, yorgancılık, keçecilik, lüle ve oltu taşı işçiliği, çarıkcılık, yemenicilik, oyacılık ve bunlar gibi geleneksel, kültürel, sanatsal değeri olan ve kaybolmaya yüz tutan meslek kollarında faaliyette bulunanlar da esnaf muafliğı kapsamına alınmıştır.

6322 sayılı Kanunla GVK'nun 9 uncu maddesinde yapılan bir diğer değişiklik de, esnaf muafliğına ilişkin şartları taşıyanlara talepleri halinde vergi dairesince Esnaf Vergi Muafiyeti Belgesi verileceği hususudur. Bu belgenin şekil ve muhtevasının tayin ve tespiti ile iptali ve uygulamaya ilişkin usul ve esasları belirlemeye Maliye Bakanliğı yetkilidir.

GVK'nun 9 uncu maddesinin son fıkrasında yer alan hükme göre, bu muafliğın stopaj yolu ile alınan vergilere şümülü bulunmamakta ve tevkifat yapmak zorunda olanlar tarafından vergiden muaf esnafa ödenen mal ve hizmet bedelleri stopaja tâbi bulunmaktadır (Md:94/13). Bundan da anlaşılacağı üzere esnaf muafliğı aslında istisnâî bazı **ticarî kazançlara ilişkin stopaj yolu ile vergileme usulünden başka bir şey değildir.**

Vergiden muaf esnafa yapılan ödemelere ilişkin stopaj oranı, el emeğine dayalı emtia bedelleri ve bunların imali karşılığında ödenen hizmet bedelleri ile hurda mal alımlarında % 2, diğer mal alımlarında % 5 ve diğer hizmet alımları ile bedeli birbirinden ayrılamayan mal ve hizmet alımlarında %10'dur (Md:94/13). Milli Piyango bayileri ve kapı kapı dolaşarak tüketiciye satış yapanlara yapılan komisyon vs. ödemeleri (Md. 94/10) ile PTT acentelerine yapılan komisyon ödemelerinde (Md:94/12) oran % 20'dir.

2.1.2. Basit Usulde Vergiye Tâbi Ticarî Kazançlar :

İş hacmi belli bir seviyenin altında olan ticarî kazanç sahiplerine uygulanan bu usulde, ticarî kazancın defter tutulmaksızın belgeye dayalı hâsılat ve giderlerin mukayesesi suretiyle tespiti (Md:46) ve yıllık beyan esasında vergilenmesi söz konusudur.

Basit usule tâbi olmanın genel ve özel şartları ile bu usulden yararlanamayacak olanlar GVK'nun sırası ile 47,48 ve 51'inci maddelerinde düzenlenmiştir. Kanunda yer alan genel ve özel şartlara ilişkin hâdler 2012 yılı için Bakanlar Kurulu'nca yetki kullanılmadığından yeniden değerleme oranında artırılmak suretiyle tespit edilmiş ve 280 seri no.lu GV Genel Tebliği ile ilan edilmiştir.

Basit usule tabi olmanın şartlarından herhangi birini takvim yılı içinde kaybedenler, ertesi takvim yılı başından itibaren gerçek usulde vergilendirilirler. Basit usulün şartlarını haiz olanlardan, bu usulden yararlanmak istemediklerini yazı ile bildirenler dilekçelerinde belirttikleri tarihten veya izleyen takvim yılı başından, yeni işe başlayanlar ise işe başlama tarihinden itibaren gerçek usulde vergilendirilirler. Gerçek usulde vergilendirilen mükelleflerden, 47 nci maddede yazılı şartları taşıyanlardan arka arkaya iki hesap döneminin iş hacmi 48 inci maddede yazılı hadlerden düşük olanlar, yazılı talepleri üzerine bu şartın gerçekleşmesini takip eden takvim yılından başlayarak basit usule geçebilirler. İşin eş ve çocuklara devri halinde iş hacminin hesabında devirden önceki süreler de dikkate alınır. Sahte veya muhteviyatı itibarıyla yanıltıcı belge düzenledikleri tespit edilenler hiçbir suretle basit usulde vergilendirilmezler. (GVK Md.46, 6322 sayılı Kanunun 7.maddesiyle değişen altıncı fıkra; Yürürlük 15.06.2012)

Gerçek usulde vergilendirilmekte iken işini terk eden mükellefler ile basit usulün şartlarını kaybedenlerden gerçek usulde vergilendirilmeye başlamadan önce işini terk eden mükellefler, terk tarihini takip eden yılın başından itibaren iki yıl geçmedikçe basit usule dönemezler. Bu hüküm, işin eş veya çocuklara devri halinde de uygulanır. (GVK Md.46, 6322 sayılı Kanunun 7.maddesiyle eklenen yedinci fıkra; Yürürlük 15.06.2012)

Kazancı basit usulde tespit edilen ticarî kazançtan ibaret bulunanlar, yıllık beyannamelerini yetkili vergi dairesine, izleyen yılın **Şubat ayının 25'ine** kadar vermek ve tarh edilen vergilerini Şubat ve Haziran aylarında (ay sonuna kadar) olmak üzere iki eşit taksit halinde ödemek zorundadırlar (GVK'nun 92 ve 117/1'inci maddeleri).

Basit usule tâbi olanlardan, diğer gelir unsurları dolayısıyla yıllık beyanname vermek zorunda olanlar, bu gelir unsurları için verecekleri yıllık beyannameye basit usule tabî kazançlarını da dâhil ederler ve beyan ve ödeme süreleri açısından genel esaslara tâbi olurlar. (Beyan 25 Mart akşamına kadar, ödeme Mart ve Temmuz aylarında iki eşit taksitte)

2.1.3. Arızî Ticarî Kazançlar :

Ticarî muamelelerin arızî olarak yapılmasından veya bu nitelikteki muamelelere tavassuttan elde edilen kazançlar, ziraî ve meslekî nitelikteki diğer arızî kazançlarla birlikte "*Arızî Kazançlar*" ismini taşıyan ayrı bir gelir unsuru teşkil etmektedir (Md:82).

Bu sebeptendir ki bunlar hakkında arızî kazançlara ilişkin bölümde bilgi verilecektir.

2.1.4. Yıllık Beyan Esasında Vergiye Tâbi Ticarî Kazançlar :

Ticarî ve sınaî faaliyetlerden elde edilen ticarî kazançlardan, yukarıda açıklananlar dışında kalanlar, tutulan defterlere dayanılarak bilânço veya işletme esasına göre tespit edilir ve yıllık beyan esasında vergiye tâbi tutulur (Md:38 ve 39). Safî kazancın tespiti sırasında hâsılatın indirilmesi kabul edilen ve edilmeyen giderler 40 ve 41 inci maddelerde yer almaktadır.

Birden fazla takvim yılına sirayet eden inşaat ve onarma işlerine ait özel esaslar Kanununun 42 ilâ 44'üncü maddelerinde, ulaştırma işlerine ait kazançların ne şekilde tespit edileceği ise 45'inci maddede düzenlenmiştir.

2.1.4.1. Ticari Kazancın Tespitinde İndirilebilecek Giderler:

GVK'nun 40 ncı maddesine göre, safi kazancın tespit edilmesi için, aşağıdaki giderlerin indirilmesi kabul edilmektedir:

- Ticari kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi için yapılan genel giderler (İhracat, yurt dışında inşaat, onarma, montaj ve taşımacılık faaliyetlerinde bulunan mükellefler, bu bentte yazılı giderlere ilaveten bu faaliyetlerden döviz olarak elde ettikleri hâsılatın binde beşini aşmamak şartıyla yurt dışındaki bu işlerle ilgili giderlerine karşılık olmak üzere götürü olarak hesapladıkları giderleri de indirebilirler.)
- Hizmetli ve işçilerin iş yerinde veya iş yerinin müstemilatında iâşe ve ibate giderleri, tedavi ve ilaç giderleri, sigorta primleri ve emekli aidatı (Bu primlerin ve aidatın istirdat edilmemek üzere Türkiye'de kain sigorta şirketlerine veya emekli ve yardım sandıklarına ödenmiş olması ve emekli ve yardım sandıklarının tüzel kişiliği haiz bulunmaları şartıyla), 27'nci maddede yazılı giyim giderleri;
- İşle ilgili olmak şartıyla, mukavelenameye veya ilama veya kanun emrine istinaden ödenen zarar, ziyan ve tazminatlar;
- İşle ilgili ve yapılan işin ehemmiyeti ve genişliği ile mütenasip seyahat ve ikamet giderleri (Seyahat maksadının gerektirdiği süreye maksur olmak şartıyla);
- Kiralama yoluyla edinilen veya işletmeye dahil olan ve işte kullanılan taşıtların giderleri;
- İşletme ile ilgili olmak şartıyla; bina, arazi, gider, istihlak, damga, belediye vergileri, harçlar ve kaydiyeler gibi aynı vergi, resim ve harçlar;
- Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre ayrılan amortismanlar;

- İşverenlerce, Sendikalar Kanunu hükümlerine göre sendikalara ödenen aidatlar (şu kadar ki; ödenen aidatın bir aylık tutarı, işyerinde işçilere ödenen çıplak ücretin bir günlük toplamını aşamaz).
- İşverenler tarafından ücretliler adına bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payları. (Gerek işverenler gerekse ücretliler tarafından bireysel emeklilik sistemine ödenen ve vergi matrahının tespitinde dikkate alınan katkı paylarının toplamı bu Kanunun 63 üncü maddesinin birinci fıkrasının (3) numaralı bendinde belirlenen oran ve haddi aşamaz.)¹
- Fakirlere yardım amacıyla gıda bankacılığı faaliyetinde bulunan dernek ve vakıflara Maliye Bakanlığınca belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde bağışlanan gıda, temizlik, giyecek ve yakacak maddelerinin maliyet bedeli

2.1.4.2. Ticari Kazancın Tespitinde İndirilemeyecek Giderler:

GVK'nun 41 inci maddesine göre, aşağıda yazılı ödemelerin gider olarak indirilmesi ise kabul edilmemektedir:

- Teşebbüs sahibi ile eşinin ve çocuklarının işletmeden çektikleri paralar veya aynen aldıkları sair değerler (Aynen alınan değerler emsal bedeli ile değerlendirilerek teşebbüs sahibinin çektiklerine ilave olunur.)
- Teşebbüs sahibinin kendisine, eşine, küçük çocuklarına işletmeden ödenen aylıklar, ücretler, ikramiyeler, komisyonlar ve tazminatlar;
- Teşebbüs sahibinin işletmeye koyduğu sermaye için yürütülecek faizler;
- Teşebbüs sahibinin, eşinin ve küçük çocuklarının işletmede cari hesap veya diğer şekillerdeki alacakları üzerinden yürütülecek faizler;

¹ GVK'nun 40/9 uncu maddesi 6327 sayılı Kanunun 4.maddesiyle 1.1.2013 tarihinden geçerli olmak üzere değiştirilerek, işverenler tarafından ücretliler adına bireysel emeklilik sistemine ödenen ve ücretle ilişkilendirilmeksizin ticari kazancın tespitinde gider olarak indirim konusu yapılacak katkı paylarının toplamı, ödemenin yapıldığı ayda elde edilen ücretin %15'ini ve yıllık olarak asgari ücretin yıllık tutarını aşamayacağı hükme bağlanmıştır. Gerek işverenler tarafından bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payları, gerekse bu Kanunun 63 üncü maddesinin birinci fıkrasının (3) numaralı bendi kapsamında indirim konusu yapılacak prim ödemelerinin toplam tutarı, ödemenin yapıldığı ayda elde edilen ücretin %15'ini ve yıllık olarak asgari ücretin yıllık tutarını aşamayacaktır. Bu değişiklikler 1.1.2013 tarihinden itibaren geçerli olduğundan 2012 yılını etkilememektedir.

- Bu fıkranın 1 ilâ 4 numaralı bentlerinde yazılı olan işlemler hariç olmak üzere, teşebbüs sahibinin, ilişkili kişilerle emsallere uygunluk ilkesine aykırı olarak tespit edilen bedel veya fiyatlar üzerinden mal veya hizmet alım ya da satımında bulunması halinde, emsallere uygun bedel veya fiyatlar ile teşebbüs sahibince uygulanmış bedel veya fiyat arasındaki işletme aleyhine oluşan farklar işletmeden çekilmiş sayılır.
- Teşebbüs sahibinin eşi, üstsoy ve altsoyu, üçüncü derece dahil yansoy ve kayın hısımları ile doğrudan veya dolaylı ortağı bulunduğu şirketler, bu şirketlerin ortakları, bu şirketlerin idaresi, denetimi veya sermayesi bakımından kontrolü altında bulunan diğer şirketler ilişkili kişi sayılır.
- Bu bent uygulamasında, imalat ve inşaat, kiralama ve kiraya verme, ödünç para alınması veya verilmesi, ücret, ikramiye ve benzeri ödemeleri gerektiren işlemler, her hâl ve şartta mal veya hizmet alım ya da satımı olarak değerlendirilir.
- İşletmeden çekilmiş sayılan farklar, ilişkili kişi tarafından beyan edilmiş gelir veya kurumlar vergisi matrahının hesabında dikkate alınmış ise ilişkili kişinin vergilendirme işlemleri buna göre düzeltilir. İlişkili kişiler ve bu kişilerle yapılan işlemler hakkında bu maddede yer almayan hususlar bakımından, 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 13 üncü maddesi hükmü uygulanır.
- Her türlü para cezaları ve vergi cezaları ile teşebbüs sahibinin suçlarından doğan tazminatlar (Akitlerde ceza şartı olarak derpiş edilen tazminatlar, cezai mahiyette tazminat sayılmaz.)
- Her türlü alkol ve alkollü içkiler ile tütün ve tütün mamullerine ait ilan ve reklâm giderlerinin % 50'si (90/1081 sayılı B.K.K. ile sıfır) (Bakanlar Kurulu, bu oranı % 100'e kadar artırmaya, sıfıra kadar indirmeye yetkilidir).
- Kiralama yoluyla edinilen veya işletmede kayıtlı olan yat, kotra, tekne, sürat teknesi gibi motorlu deniz, uçak ve helikopter gibi hava taşıtlarından işletmenin esas faaliyet konusu ile ilgili olmayanların giderleri ile amortismanları;
- Basın yoluyla işlenen fiillerden veya radyo ve televizyon yayınlarından doğacak maddî ve manevî zararlardan dolayı ödenen tazminat giderleri.

Her ne kadar 6322 sayılı Kanunun 6.maddesiyle GVK'nun 41/9 uncu maddesi, 15.06.2012 tarihinden yürürlüğe girmek üzere yeniden düzenlenmek suretiyle, kullanılan yabancı kaynakları öz kaynaklarını aşan işletmelerde, aşan kısma münhasır olmak üzere, yatırımın maliyetine eklenenler hariç, işletmede kullanılan yabancı kaynaklara ilişkin faiz, komisyon, vade farkı, kâr payı, kur farkı ve benzeri adlar altında yapılan gider ve maliyet unsurları toplamının %10'unu aşmamak üzere Bakanlar Kurulunca kararlaştırılan kısmının vergi matrahından indirilmeyeceği, belirlenecek oranı sektörler itibarıyla farklılaştırmaya Bakanlar Kurulunun, bendin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye ise Maliye Bakanlığı yetkili olduğu hükme bağlanmış olmasına rağmen, bu konuda henüz bir Bakanlar Kurulu Kararı yayımlanmadığından finansman gider kısıtlaması uygulamaya girememiştir.

2.1.4.3. Ticari Kazançtan İndirim Konusu Yapılabilecek İndirim ve İstisnalar:

Ticari kazançta uygulanacak istisnalar ve indirimler şunlardır :

- PTT acentelerinde kazanç istisnası (Mük.Md.18)
- Sergi ve panayır istisnası (Md.30)
- Serbest bölgelerde elde edilen kazançlara ilişkin istisna (3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu Geç. Md. 3)
- Eğitim ve öğretim işletmelerinde kazanç istisnası (Md.20)
- Teknoloji geliştirme bölgelerinde yürütülen yazılım ve AR-GE faaliyetinden elde edilen kazançlara ilişkin istisna (4691 sayılı Kanun Geç.Md.2)²
- Türk Uluslararası Gemi Siciline kayıtlı gemilerin işletilmesinden ve Devrinden elde edilecek kazançlara ilişkin istisna (4490 sayılı Kanun Md.12)
- Bağ-Kur Primi indirimi,

² 6170 sayılı Kanunla 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu değiştirilerek, 31.12.2013 tarihinde bitecek olacak istisnanın süresi 31.12.2023 tarihine kadar uzatılmıştır. Aynı Kanunla yapılan değişiklikle, ücretlere ilişkin istisnanın süresi de 31.12.2023 tarihine kadar uzatılmış ve destek personeline ödenen ücretler de istisna kapsamına alınmıştır. Ayrıca AR-GE personelinin görevle ilgili olarak bölge dışında geçen sürelerine ilişkin ücretlerin bir kısmı gelir vergisi kapsamı dışına çıkarılmıştır. Ancak bu konuda henüz bir belirleme yapılmamıştır.

- Yatırım indirimi (GVK Geç. Md.69) ⁽³⁾
- Büyük ölçekli yatırımların teşviki, bölgesel teşvik uygulamaları, stratejik yatırımların teşviki ve öncelikli yatırımların teşviki kapsamında teşvik belgesine bağlanan yatırımlarda gelir vergisi indirimi (5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu Md.32/A)

Bu destek, gelir veya kurumlar vergisinin, yatırım için öngörülen katkı tutarına ulaşıncaya kadar indirimli olarak uygulanmasıdır.

Yatırıma Katkı Oranı (%)				
Bölgeler	Bölgesel Teşvik Uygulamaları		Büyük Ölçekli Yatırımların Teşviki	
	31.12.2013 tarihine kadar başlanılan yatırımlar	01.01.2014 tarihinden sonra başlanılan yatırımlar	31.12.2013 tarihine kadar başlanılan yatırımlar	01.01.2014 tarihinden sonra başlanılan yatırımlar
I	15	10	25	20
II	20	15	30	25
III	25	20	35	30
IV	30	25	40	35
V	40	30	50	40
VI	50	35	60	45

⁽³⁾ 5479 sayılı Kanunla yatırım indirimi 1.1.2006 tarihinden itibaren yürürlükten kaldırılmış, ancak GVK'na eklenen geçici 69'uncu madde ile, geçmişle ilgili bazı yatırımlara, indirim tutarlarının 31.12.2005 tarihinde geçerli hükümlere göre hesaplanması ve indirim dışı kazançların o tarihteki gelir vergisi oranları üzerinden vergilenmesi şartıyla belli bir süre yatırım indiriminden yararlanma imkanı sağlanmıştır. Bu imkanın 2008 yılı sonunda sona ermesine rağmen Anayasa Mahkemesi 2006/95 Esas, 2009/144 sayılı Kararı ile, yatırım indirimini 3 yıl ile sınırlayan geçici 69'uncu maddedeki hükmü Anayasa'ya aykırı bularak iptal etmiştir. Bunun üzerine 6009 sayılı Kanunla geçici 69 uncu madde değiştirilmiş ve süre kısıtlaması ortadan kaldırılmıştır. Ancak bu defa da indirimin kazancın % 25'i ile sınırlı olarak yapılabileceği yönünde yeni bir kısıtlama getirilmiştir. Ayrıca indirimden yararlananlara cari vergi oranının uygulanacağı hükme bağlanmıştır. 6009 sayılı Kanunla yapılan değişikliklerden yatırım indirimini kazancın %25' i ile sınırlayan hüküm, Anayasa Mahkemesi'nin 09.02.2012 gün ve E:2010/93 K:2012/20 sayılı Kararı ile Anayasa'ya aykırı bulunarak iptal edilmiştir. Bu nedenle 2011 ve takip eden dönemlerde ticari kazancın tespiti sırasında herhangi bir sınırlama olmaksızın yatırım indirimi uygulama imkanı bulunmaktadır.

- Tekstil, konfeksiyon ve hazır giyim, deri ve deri mamulleri sektörlerinde faaliyette bulunanlardan I ve II'nci bölgedeki illerde bulunan üretim tesislerini 31.12.2010 tarihine kadar IV üncü bölgedeki illere taşıyanlara gelir vergisi indirimi (5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu Geçici Md.2)

2.2. ZİRAÎ KAZANÇLAR :

GVK'nun 52'inci maddesinde, ziraî faaliyetlerden doğan kazancın ziraî kazanç olduğu belirtildikten sonra ziraî faaliyet, ziraî işletme, çiftçi ve mahsul kavramları tanımlanmıştır.

Ziraî kazançların tamamı, herhangi bir muafiyet ve istisna söz konusu olmaksızın gelir vergisine tâbidir.

Ziraî kazançlar, biri **gerçek usul** ve diğeri de **stopaj usulü** olmak üzere, sadece iki usule göre vergiye tâbi bulunmaktadır (Md:53).

2.2.1. Stopaj Usulüne Göre Vergiye Tâbi Ziraî Kazançlar :

GVK'nun 54'üncü maddesinde yazılı işletme büyüklüğü ölçüsünü aşan çiftçiler ile bir adet biçerdövere veya bu nitelikteki bir motorlu araca, yahut on yaşına kadar ikiden fazla traktöre sahip olan çiftçilerin kazançları, gerçek usulde tespit edilerek yıllık beyan esasına göre, diğer bütün çiftçilerin kazançları ise gayrisafî tutarları üzerinden stopaj esasına göre vergiye tâbi tutulur. Stopaj esasına tabi olan çiftçiler beyanname vermezler.

GVK'nun 94/11'inci maddesine göre, çiftçilere, bunlardan satın alınan mahsuller ve hizmetler için yapılan ödemelerden kesilecek vergi oranları, 01.08.1995 tarihinden geçerli olmak üzere 95/7137 Sayılı Kararname tespit edilmiştir. Halen geçerli olan stopaj GV oranları şöyledir :

- Hayvanlar ve bunların mahsulleri ile kara ve su avcılığı mahsulleri için, ticaret borsalarında tescil ettirilerek satın alınanlarda % 1 ve diğerlerinde %2
- Bunlar dışında kalan diğer tüm ziraî mahsuller için, ticaret borsalarına tescil ettirilerek satın alınanlarda % 2 ve diğerlerinde % 4
- Ziraî faaliyet kapsamında ifa edilen hizmetlerden orman ürünlerine ilişkin olanlarda % 2 ve diğerlerinde % 4
- Çiftçilere yapılan, doğrudan gelir desteği ve alternatif ürün ödemelerinde % 0'dır.
- Gerçek usulde vergilendirilmeyen ziraî kazançlar için yıllık beyanname verilmesi ve diğer gelirler için yıllık beyanname verilmesi halinde bunların beyannameye dahil edilmesi mümkün değildir (Md:86/1-a).

- Ziraî ürün bedelleri üzerinden tevkif edilen vergilerin, tevkif yolu ile ödenen diğer vergilerde olduğu gibi, mutlaka aylık olarak, ertesi ayın 23'üncü günü akşamına kadar (Md:98) muhtasar beyanname ile beyan edilmesi ve tarh edilen verginin beyannamenin verildiği ayın 26'ncı günü akşamına kadar ödenmesi gerekmektedir (Md:119). Ziraî ürün tevkifatları açısından üç ayda bir beyan usulü geçerli olmayıp, her ay muhtasar beyanname verilmesi şarttır.

2.2.2. Gerçek Usulde (Yıllık Beyan Esasında) Vergiye Tâbi Ziraî Kazançlar :

Ziraî kazancın gerçek usulde tespiti, esas itibariyle ziraî işletme hesabı esasına göre yapılır.

Bu esasa göre ziraî kazanç, hâsılat ile giderler arasındaki farktır (Md:55). Hâsılatın hangi unsurlardan oluştuğu, Kanunun 56'ncı, giderlerin neler olduğu 57'nci ve hâsılattan indirilmeyecek giderler 58'inci maddesinde açıklanmıştır. Ziraî istihsalde kullanılan gayrimenkullerin (bina ve arazi) satışından doğan kârlar ve zararlar hâsılatla dâhil edilmez (Md:56/5). Bu usule göre yapılacak tespit sırasında, hesap dönemi başında mevcut mahsullerin değeri giderlere, hesap dönemi sonunda mevcut olanların değeri ise hâsılatla ilâve edilir (Md:55).

Gerçek usulde vergiye tâbi ziraî kazancın işletme esasına göre tespiti kural olmakla beraber, dileyen çiftçilerin, yazılı talepte bulunmak şartı ile, müteakip yıldan itibaren bilânço esasına tâbi olmaları mümkündür. Bu takdirde, iki yıl geçmedikçe bilânço esasından dönülemez, kazancın bu esasa göre tespiti, 56 ilâ 58'inci maddelerde yazılı kurallara uyularak öz sermaye mukayesesi suretiyle yapılır (Md:59).

2.2.3. 5300 Sayılı Kanun Kapsamında Düzenlenen Ürün Senetlerine İlişkin İstisna :

5904 Sayılı Kanun'un (R.G. 03.07.2009, 27277) 4'üncü maddesi ile Gelir Vergisi Kanunu (GVK)'na eklenen Geçici 76'ncı madde uyarınca; 10/2/2005 tarihli ve 5300 sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu kapsamında düzenlenen ürün senetlerinin elden çıkarılmasından doğan kazançlar, **31/12/2014 tarihine kadar** gelir ve kurumlar vergisinden müstesna olup, istisna edilen bu kazançlar üzerinden GVK'nun 94'üncü maddesi kapsamında tevkifat yapılmaz. Anılan madde uyarınca münhasıran bu kazançlar için gelir vergisi mükelleflerince yıllık beyanname verilmez, bu kazançlar verilecek beyannamelere dahil edilmez.

Dolayısıyla tarımsal ürünlerin, 5300 Sayılı Kanun kapsamında düzenlenen ürün senetlerinin devri yoluyla teslim edilmesi durumunda; 31/12/2014 tarihine kadar, GVK'nun 94/11'inci maddesi kapsamındaki gelir vergisi tevkifatı yapılmayacak ve bu senetlerin teslimi dolayısıyla 31/12/2014 tarihine kadar elde edilecek kazançlar için gelir vergisi mükelleflerince yıllık beyanname verilmeyeceği gibi bu kazançlar verilecek beyannamelere de dahil edilmeyecektir.

2.3. ÜCRETLER :

GVK'nun 61'inci maddesine göre ücret, işverene tabi ve belirli bir işyerine bağlı olarak çalışanlara hizmet karşılığı verilen para ve ayınlar ile sağlanan ve para ile temsil edilebilen menfaatlerdir. Ücretin ödenek, tazminat, kasa tazminatı (mali sorumluluk tazminatı), tahsisat, zam, avans, aidat, huzur hakkı, prim, ikramiye, gider karşılığı veya başka adlar altında ödenmiş olması veya bir ortaklık münasebeti niteliğinde olmamak şartı ile kazancın belli bir yüzdesi şeklinde tayin edilmiş bulunması onun mahiyetini değiştirmez.

Aşağıda belirtilen ödemeler de ücret sayılır:

- GVK'nun 23'üncü maddesinin 11 numaralı bendine göre istisna dışında kalan emeklilik, maluliyet, dul ve yetim aylıkları ⁽⁴⁾,
- Evvelce yapılmış veya gelecekte yapılacak hizmetler karşılığında verilen para ve ayınlarla sağlanan diğer menfaatler,
- Türkiye Büyük Millet Meclisi, il genel meclisi ve belediye meclisi üyeleri ile özel kanunlarına veya idari kararlara göre kurulan daimi veya geçici bütün komisyonların üyelerine ve yukarıda sayılanlara benzeyen diğer kimselere bu sıfatları dolayısıyla ödenen veya sağlanan para, ayın ve menfaatler,
- Yönetim ve denetim kurulları başkanı ve üyeleriyle tasfiye memurlarına bu sıfatları dolayısıyla ödenen veya sağlanan para, ayın ve menfaatler,
- Bilirkişilere, resmî arbuluculara, eksperlere, spor hakemlerine ve her türlü yarışma jürisi üyelerine ödenen veya sağlanan para, ayın ve menfaatler,
- Sporculara transfer ücreti veya sair adlarla yapılan ödemeler ve sağlanan menfaatler.

Vergi karnesi esasına göre götürü vergiye tâbi “diğer ücretler” bir tarafa bırakılacak olursa, ücretlerden Kanunda belirtilen istisnalar dışında kalanlar, esas itibarıyla stopaj usulünde ve istisnaen de yıllık beyan esasında vergiye tâbidir.

GVK'nun 63'üncü maddesine göre, ücretin safi tutarı tespit edilirken aşağıdaki indirimler yapılır :

- Emekli aidatı ve sosyal sigorta primleri,

⁽⁴⁾ Kanun'la kurulan emekli sandıkları ile 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun geçici 20'nci maddesinde belirtilen bankalar, sigorta ve reasürans şirketleri, ticaret odaları, sanayi odaları, borsalar veya bunların teşkil ettikleri birliklerin personellerinin malullük, yaşlılık ve ölümlerinde yardım yapmak üzere kurulan sandıklardan ödenen ve en yüksek devlet memuruna ödenen tutarı aşmayan kısım istisna kapsamındadır.

- Sosyal güvenlik destekleme primi,
- OYAK ve benzeri kumu kurumlarınca yapılan yasal kesintiler,
- Şahıs sigorta primleri ve bireysel emeklilik katkı payları,⁵
- İşçi sendikalarına ödenen aidatlar.

Bilindiği gibi, 5615 sayılı Kanunla ücretlilerde **vergi indirimi** 1.1.2007 tarihinden geçerli olmak üzere kaldırılmış, yerine 1.1.2008 tarihinden geçerli olmak üzere asgari geçim indirimi getirilmiştir. (6)

2012 yılında ücretlere ilişkin vergileme rejiminin ne olduğu aşağıda kısaca açıklanmıştır.

2.3.1. Vergiden Müstesna Ücretler :

GVK'nun 23 üncü maddesinde 15 bent halinde sayılan ücretlerle 24 ilâ 29'üncü maddelerinde sayılan ücret niteliğindeki çeşitli ödemeler gelir vergisinden müstesnadır.

Ayrıca muhtelif kanunlarla da bölgesel ve sektörel teşvikler kapsamında gelir vergisinden istisna edilmiş ücretler söz konusudur. Bunların en yaygın olanları şunlardır:

- Serbest bölgelerde imalat faaliyetinde bulunan ve bu bölgelerde imal ettikleri ürünlerin FOB bedelinin % 85'ini yurt dışına ihraç eden mükelleflerce istihdam edilen ücretlilere ödenen ücretler (Avrupa Birliği'ne tam üyeliğin gerçekleştiği yılın sonuna kadar)(7),
- 4691 sayılı Kanunun geçici 2 nci maddesi uyarınca, teknoloji geliştirme bölgelerinde çalışan Ar-Ge ve destek personeline bu görevleri ile ilgili olarak ödenen ücretleri (31.12.2023 tarihine kadar),

⁵ 1.1.2013 tarihinden geçerli olmak üzere, şahıs sigorta primlerinin ücret matrahından indirilmesine ilişkin esaslar değiştirilmiş, bireysel emeklilik katkı paylarının indirimine ise son verilmiştir. GVK'nun, 6327 sayılı Kanununun 5.maddesiyle değişen 63/3 üncü maddesine göre, sigortanın Türkiye'de kâin ve merkezi Türkiye'de bulunan bir emeklilik veya sigorta şirketi nezdinde akdedilmiş olması şartıyla; ücretlinin şahsına, eşine ve küçük çocuklarına ait hayat sigortası poliçeleri için hizmet erbabı tarafından ödenen primlerin %50'si ile ölüm, kaza, sağlık, hastalık, sakatlık, işsizlik, analık, doğum ve tahsil gibi şahıs sigorta poliçeleri için hizmet erbabı tarafından ödenen primler (İndirim konusu yapılacak primler toplamı, ödendiği ayda elde edilen ücretin %15'ini ve yıllık olarak asgari ücretin yıllık tutarını aşamaz. Bakanlar Kurulu bu bentte yer alan oranları yarısına kadar indirmeye, iki katına kadar artırmaya ve belirtilen haddi, asgari ücretin yıllık tutarının iki katını geçmemek üzere yeniden belirlemeye yetkilidir.)

(6) 2012 yılı için geçerli asgari geçim indirimi tutarları 2012/15 sayılı, 2013 yılında geçerli olacak tutarlar ise 2013/02 sayılı Sirkülerimizde yer almaktadır.

(7) Maliye Bakanlığı bu istisnanın uygulamasına ilişkin usul ve esasları 1 seri no.lu 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu Genel Tebliği ile belirlemiştir. (2009/58 sayılı Sirkülerimiz)

- Türk Uluslararası Gemi Siciline kayıtlı gemilerde çalıştırılan gemi adamlarına ödenen ücretler.

2.3.2. Gelir Vergisi Stopaj Teşviki Uygulamaları :

- **AR-GE ve Destek Personeline Yönelik Gelir Vergisi Stopaj Teşviki :**

Bilindiği gibi, 31/12/2023 tarihine kadar geçerli olan 5746 sayılı Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanunun 3'üncü maddesinin "Gelir vergisi stopajı teşviki" başlıklı (2) numaralı fıkrası uyarınca, kamu personeli hariç olmak üzere teknoloji merkezi işletmelerinde, Ar-Ge merkezlerinde, kamu kurum ve kuruluşları ile kanunla kurulan vakıflar tarafından veya uluslararası fonlarca desteklenen ya da TÜBİTAK tarafından yürütülen Ar-Ge ve yenilik projelerinde, teknogirişim sermaye desteklerinden yararlanan işletmelerde ve rekabet öncesi işbirliği projelerinde çalışan Ar-Ge ve destek personelinin; bu çalışmalarını karşılığında elde ettikleri ücretlerinin doktoralı olanlar için yüzde doksanı, diğerleri için ise yüzde sekseni gelir vergisinden müstesnadır.

5838 sayılı Kanunla, teşvikten geçici bir süre için işverenlerin yararlanmasını sağlamak üzere, anılan teşvik "istisna" yerine "terkin" şeklinde yeniden düzenlenmiştir.

5838 sayılı Kanunun 8'inci maddesiyle GVK'na eklenen geçici 75'inci madde aynen şöyledir:

"GEÇİCİ MADDE 75 - 31/12/2013 tarihine kadar, 28/2/2008 tarihli ve 5746 sayılı Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanunun 3 üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen Ar-Ge ve destek personelinin, bu çalışmalarını karşılığında elde ettikleri ücretleri üzerinden asgari geçim indirimi uygulandıktan sonra hesaplanan gelir vergisinin; doktoralı olanlar için yüzde 90'ı, diğerleri için yüzde 80'i verilecek muhtasar beyanname üzerinden tahakkuk eden vergiden indirilmek suretiyle terkin edilir. Bu süre içerisinde, anılan maddenin bu maddeye aykırı olan hükmü uygulanmaz."

Buna göre 31.12.2013 tarihine kadar, 5746 sayılı Kanun kapsamında çalıştırılan Ar-Ge ve destek personelinin, bu çalışmalarını karşılığında elde ettikleri ücretleri üzerinden asgari geçim indirimi uygulandıktan sonra hesaplanan gelir vergisinin; doktoralı olanlar için yüzde 90'ı, diğerleri için yüzde 80'i, verilecek muhtasar beyannameler üzerinden önce tahakkuk ettirilecek, ancak daha sonra yine beyanname üzerinde vergiden indirilmek suretiyle terkin edilecektir. Başka bir ifade ile söz konusu kişilerin teşvik kapsamına giren vergileri, çalışanların ücretlerinden öncelikle kesilerek muhtasar beyannameye dahil edilecek, ancak daha sonra bu vergiler muhtasar beyanname üzerinden hesaplanan gelir vergisinden indirilmek suretiyle terkin edilecek, dolayısıyla işverenler tarafından ödenmeyecektir. Böylece teşvikten işverenler yararlandırılmış olacaktır.

- **2012/3305 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı Kapsamında Teşvik Belgesine Bağlanan Yatırımlarda İlave İstihdama Sağlanan Gelir Vergisi Stopaj Teşviki (GVK. Geç. Md. 80):**

Bu Karar uyarınca 6 ncı bölge için düzenlenen teşvik belgeleri kapsamında gerçekleştirilecek yatırımlarla sağlanan ilave istihdam için, belgede kayıtlı istihdam sayısını aşmamak kaydıyla, işçilerin ücretlerinin asgari ücrete tekabül eden kısmı üzerinden hesaplanan gelir vergisinin, yatırımın kısmen veya tamamen faaliyete geçtiği tarihten itibaren on yıl süreyle verilecek muhtasar beyanname üzerinden tahakkuk eden vergiden terkin edilmesi suretiyle uygulanmaktadır.

- **Diğer Teşvik Uygulamaları :**

Diğer Kanunlarla öngörülen gelir vergisi stopaj teşviki uygulamaları şunlardır :

- 5084 sayılı Kanun kapsamında bazı illerde çalıştırılan ücretliler (31.12.2012 tarihine kadar),
- Kültür Yatırımlarını ve Girişimlerini Teşvik Kanunu kapsamında belge almış kurumlar vergisi mükellefleri tarafından belge kapsamındaki yatırım veya girişimde çalıştırılan ücretliler.

2.3.3. Sakatlık İndirimi :

GVK'nun 31 inci maddesine göre, çalışma gücünün asgarî % 80'ini kaybetmiş bulunan hizmet erbabı birinci derece sakat, asgarî % 60'ını kaybetmiş bulunan hizmet erbabı ikinci derece sakat, asgarî % 40'ını kaybetmiş bulunan hizmet erbabı ise üçüncü derece sakat sayılır ve aşağıda sakatlık dereceleri itibariyle belirlenen aylık tutarlar, hizmet erbabının ücretinden indirilir.

Asgari Çalışma Gücü Kaybı	Sakatlık Derecesi	2012 Yılında Uygulanan Aylık Sakatlık İndirimi Tutarı (TL) ⁽⁸⁾
%80	1	770
%60	2	380
%40	3	180

⁽⁸⁾ 2012 yılı için geçerli sakatlık indirimi tutarları 280 seri no.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği ile belirlenmiştir.

2.3.4. Vergi Karnesi Esasına Göre Götürü Usulde Vergiye Tâbi “Diğer Ücretler” :

GVK'nun 64'üncü maddesi hükmüne göre, aşağıda sayılan hizmet erbabı, vergi karnesi esasına göre götürü bir şekilde vergiye tâbi bulunmaktadır :

- Kazançları basit usulde tespit edilen ticaret erbabı yanında çalışanlar ;
- Özel hizmetlerde çalışan şoförler ;
- Özel inşaat sahiplerinin ücretle çalıştırdığı inşaat işçileri ;
- Gayrimenkul sermaye iradı sahibi yanında çalışanlar ;
- Gerçek ücretlerinin tespitine imkân olmaması sebebiyle Danıştay'ın müsbet mütalaası ile Maliye Bakanlığınca bu kapsama alınanlar.

“Diğer ücretler”, bu ücret sahiplerinin ikametgâhlarının veya çalışma yerlerinin vergi dairesince, 16 yaşından büyük işçilere ilişkin asgari ücretin brüt tutarının %25'i matrah ittihaz edilmek ve ücretlere ilişkin yıllık vergi tarifesi uygulanmak suretiyle vergi karnesi esasında vergiye tabidir.

“Diğer ücretlerin” matrahına, tarihine ve ödenmesine ilişkin esaslar GVK'nun 64, 106/2, 108/3, 109/2, 110 ve 118'inci maddelerinde yer almaktadır.

2.3.5. Stopaj Esasında Vergiye Tâbi Ücretler :

Ücretlerin ve ücret sayılan ödemelerin, bunların gerçek tutarlarına, ücretlere ilişkin yıllık gelir vergisi tarifesi uygulanmak suretiyle aylık (10 ve daha az hizmet erbabı çalıştıranlarda 3 aylık) dönemler itibariyle verilecek muhtasar beyannamelere istinaden vergilendirilmesi esastır. Tevkif edilen vergiler, ertesi ayın 23'üncü günü akşamına kadar vergi dairesine verilir ve aynı ayın 26 ncı günü akşamına kadar ödenir. (Md:98 ve 119)

Tevkifata tabi tutulmuş bulunan bu ücretler için GVK'nun 86/1-b maddesinde belirtilen esaslara göre yıllık beyanname verilmesine gerek bulunmadığı durumlarda, söz konusu kesinti nihai vergi niteliğini alır.

Sözü edilen 86'ncı maddenin, 1'inci fıkrasının (b) bendi hükmüne göre, 2012 yılında elde edilen tevkif yolu ile vergiye tâbi tutulmuş ücretlerden :

- Tek işverenden alınan ücretler, yıllık tutarı ne olursa olsun, beyana tâbi olmayıp stopaj yoluyla vergiye tâbidir (Md: 86/1-b'de yer alan, parantez dışındaki hüküm).

- Birden fazla işverenden alınan ücretlere gelince, birinciden sonraki işverenlerden alınan ücretlerin yıllık toplamının, yıllık gelir vergisi tarifесinin ikinci gelir diliminde yer alan tutarı (2012 yılında 25.000,- TL)⁽⁹⁾ aşmaması şartı ile bunlar da (yıllık tutarı ne olursa olsun) ilk işverenden alınan ücretlerle birlikte, yıllık beyan esasında değil stopaj esasında vergiye tâbi tutulacaktır. (Md:86/1-b'de yer alan parantez içindeki hüküm).
- Birinciden sonraki işverenlerden alınan ücretlerin yıllık toplamının 25.000 TL'lik yıllık beyan sınırını aşması halinde, ilk işverenden alınan ücret de dâhil olmak üzere, ücret gelirlerinin tamamı beyan esasında vergiye tâbi olur. (İşverenlerin stopaj yükümlülükleri aynen geçerli olacaktır.)
- Yukarıdaki kuralların uygulanması sırasında ilk işverenden alınan ücretin, hangi işverenden alınan ücret olduğu Kanunda belirlenmemiş olduğu cihetle, hizmet erbabı tarafından serbestçe tayin edilecek ve herhalde en yüksek ücretin ilk işverenden alınan ücret sayılması yoluna gidilecektir.

Diğer taraftan, birinciden sonraki işverenlerden alınan ücretler toplamının yıllık beyan sınırını aşması halinde, sadece sonraki işverenden alınan ücretler değil, onlarla birlikte ilk işverenden alınan ücretler de beyana tâbi olacaktır.

Maliye Bakanlığı tarafından çıkarılan 16 Sayılı GV Sirkülerinin 3.2. numaralı bölümünde yer alan açıklamalar ve örnekler bu istikamettedir.

- Yukarıdaki açıklamaları örneklerle izah etmek gerekirse :
 - Bir kimsenin 2012 yılında birinci işverenden aldığı stopaja tâbi tutulmuş yıllık ücret toplamı 250.000 TL ve birinciden sonraki işverenlerden aldığı ücretlerin yıllık toplamı da 30.000 TL. ise 25.000 TL'lik yıllık beyan sınırının aşılmış olması sebebiyle, birden fazla işverenden alınan bu ücretlerin tamamı yıllık beyan esasında vergiye tâbi tutulacaktır.
 - Buna karşılık, aynı kimsenin birinciden sonraki işverenlerden aldığı stopaja tâbi ücretlerin yıllık toplamı 20.000 TL. ise, yıllık beyan sınırı olan 25.000 TL' nin aşılmamış olması sebebiyle toplamı 270.000 TL olan bu ücretlerin tamamı, yıllık beyan esasına göre değil stopaj esasına göre vergiye tâbi olacak, yani bunlar üzerinden tevkif suretiyle alınan vergiler, nihaî bir vergi niteliği kazanacaktır.

⁽⁹⁾ 2012 yılına ilişkin beyan sınırı 25.000 TL'dir. (2012/9 sayılı Sirkülerimiz)

- İkinci alternatifte, ikinci işverenden alınan ücretler dahil vergiye tâbi yıllık gelir toplamının tevkif yoluyla vergilenmiş olsun veya olmasın menkul ve gayrimenkul sermaye iratları ile birlikte yıllık beyan sınırı olan 25.000,- TL.'ni aşması, örneğin 30.000,- TL. olması halinde, sadece bu tutar içinde yer alan tevkif suretiyle vergilenmiş 10.000 TL menkul ve gayrimenkul sermaye iratları beyana tâbi olacak ve beyana tâbi olmayan birden fazla işverenden alınmış ücretlerin durumu değişmeyecektir. Çünkü ikinci işverenden alınan ücretlerin toplamı 25.000 TL'yi aşmamaktadır. Örnekteki diğer stopaja tabi gelirler, ikinci işverenden alınan ücretler ile birlikte 25.000 TL'yi aştığı için bu gelirlerin beyanı zorunludur.

2.3.6. Stopaj Esasında Düz Oran Üzerinden Vergiye Tâbi Sporcu Ücretleri :

GVK'nun geçici 72'nci maddesi hükmüne göre, sporculara ücret olarak yapılan ödemeler, 31.12.2017 tarihine kadar gelir vergisinden müstesnadır. Aynı maddeye göre, bu istisnanın tevkif yolu ile ödenecek olan vergiye şümûlü olmadığı cihetle, söz konusu ücretler stopaj yapılarak vergilenmektedir. Stopaj oranları en üst ligdekiler için % 15, en üst altı ligdekiler için % 10, diğer ligler ve lig usulüne tabi olmayan spor dallarındaki sporcular ile milli sporculara uluslararası müsabakalara katılmaları karşılığında yapılan ödemeler için % 5'tir. Bu ödemeler üzerinden GVK'nun 94 üncü maddesi uyarınca ayrıca stopaj yapılmaz.

GVK'nun 6111 sayılı Kanunla değişik geçici 68 inci madde hükmüne göre, 31.12.2015 tarihine kadar Türkiye Jokey Kulübünce organize edilen yarışmalarda atların jokeyleri, jokey yamakları ve antrenörlerine ücret olarak yapılan ödemeler %20 oranında gelir vergisi tevkifatına tâbidir. Ödemeyi yapanın 94 üncü madde kapsamında tevkifat yapma zorunluluğu bulunup bulunmamasının ve 23 üncü maddenin birinci fıkrasının (2) numaralı bendinde düzenlenmiş olan istisnanın tevkif yoluyla ödenecek gelir vergisine etkisi yoktur. Türkiye Jokey Kulübü aracılığıyla yapılan ücret ödemelerinde gelir vergisi tevkifatı bu kulüp tarafından yerine getirilmektedir. Bakanlar Kurulu %20 oranını %25 oranına kadar artırmaya veya kanunî oranına kadar indirmeye yetkilidir. Ancak, bugüne kadar bu yetki kullanılmamıştır.

Tevkif suretiyle vergilendirilmiş bulunan yukarıdaki gelirler için yıllık beyanname verilmez. Diğer gelirler nedeniyle beyanname verilmesi halinde de bu gelirler beyannameye dâhil edilmez.

2.3.7. Yıllık Beyan Esasında Vergiye Tâbi Ücretler :

Aşağıda sayılan ücretler, yıllık beyan esasında vergiye tâbidir :

a) Birinciden Sonraki İşverenlerden Alınanların Tutarının, Yıllık Beyan Sınırını (2012’de 25.000,-TL.) Aşması Halinde Birden Fazla İşverenden Alınan Ücretler :

Yukarıda açıklandığı üzere bu sınırın aşılması halinde sadece ikinci ve daha sonraki işverenlerden alınan ücretler değil, onlarla birlikte birinci işverenden alınan ücretler de yıllık beyan esasında vergiye tâbidir.

b) Tevkifata Tâbi Olmayan Ücretler :

Bunlar, yabancı bir ülkedeki işverenden doğrudan doğruya alınan ücretler ve yabancı elçilik ve konsolosluklarda çalışan ve aranan şartların mevcut olmaması sebebiyle 16’ncı maddedeki istisnadan yararlanamayan memur ve hizmetlilere ödenen ücretler ile Maliye Bakanlığı’nca yıllık beyanname ile bildirilmesinde zâruret görülen ödemelerdir (Md:95/1-3). Diğer yandan kanuni ve iş merkezi Türkiye’de bulunmayan dar mükellefiyete tabi işverenlerin yanında çalışan hizmet erbabına, işverenin Türkiye dışında elde ettiği kazançları üzerinden döviz olarak ödediği ücretler, GVK’nun 23/14 ncü maddesiyle vergiden müstesna tutulduğundan, bu nitelikteki ücretler beyannameye konu edilmeyecektir.

c) Kanunen Tevkifata Tabi Olduğu Halde Üzerinden Fiilen Tevkifat Yapılmayan Ücretler :

Türkiye’de elde edilmesine ve stopaja tâbi olmasına rağmen, ödemeyi yapan işverenler tarafından vergi tevkifatına tâbi tutulmamış olan ücretlerin de, yıllık beyan esasında vergiye tâbi olması gerektiği yolunda görüşlere rastlanmaktadır. Stopaja tâbi vergilerin sorumlusu ve muhatabı, ödemeyi yapan işveren olduğu, dolayısıyla de bu yolla ziyaa uğratılan verginin, vergi için hizmet erbabına rücû hakkı saklı olmak kaydı ile, cezası ile birlikte vergi sorumlusuna tarh edilmesi gerektiği halde (V.U.K. Md:11), böyle yapılmayıp yıllık beyanname vermeyerek vergisini ödemeyen hizmet erbabını cezalı vergi tarhiyatına muhatap kılan bu anlayış, bize göre hatalıdır. Aynı hatalı anlayış diğer gelir unsurlarında da mevcuttur. Böyle hallerde VUK’nun 11 inci maddesinde öngörülen müteselsil sorumluluk hükmünün uygulanması ve sadece işverenden tahsili imkânsız hale gelen vergi ve cezanın hizmet erbabından alınması isabetli olur.

2.4. SERBEST MESLEK KAZANÇLARI :

GVK'nun 65'inci maddesinde, her türlü serbest meslek faaliyetinden doğan kazancın serbest meslek kazancı olduğu açıklandıktan sonra, serbest meslek faaliyetinin tarifi yapılmış ve 66'ncı maddede serbest meslek faaliyetini mütad meslek halinde ifa edenlerin serbest meslek erbabı olduğu belirtilerek, yaptıkları işler dolayısıyla serbest meslek erbabı sayılan meslek mensupları sıralanmıştır. Ayrıca Kanunun 67'inci maddesinde, serbest meslek kazancının tespit şekli ve 68'inci maddesinde de serbest meslek kazancının tespiti sırasında indirilecek meslekî giderler açıklanmıştır.

Serbest meslek kazançlarına ilişkin tek istisna olan telif kazançları istisnası ise Kanunun 18'inci maddesinde düzenlenmiştir.

Serbest meslek erbabının küçük bir kısmı vergiden muaf tutulmuştur. Bunlar mesleği küçük yerleşim yerlerinde icra eden ebe, arzuhalci, sağlık memuru gibi kişilerdir. (Md.66/5)

2.4.1. Telif Kazançları İstisnası :

GVK'nun serbest meslek kazançlarında istisnayı düzenleyen 18'inci maddesi hükmüne göre maddede tarifi yapılan telif kazançları; bunların kaynaklandığı telif ve ihtira beratları ne şekilde değerlendirilirse değerlendirilsin, devamlı veya arızî olup olmadığına bakılmaksızın, gerek bunların sahipleri ve gerekse kanunî mirasçıları açısından tümüyle vergiden müstesnadır.

Şu var ki, 18'inci maddenin son fıkrasında yer alan hükme göre, bu istisnanın tevkif yolu ile ödenecek vergiye şümülü bulunmamakta ve bu sebeple telif gelirin, 94'üncü madde uyarınca kesinti yapmak zorunda olanlardan sağlanması halinde, ödeme yapanların bunun üzerinden, GVK Md.94/2-a gereğince, % 17 oranında stopaj yapmaları gerekmektedir.

2.4.2. Serbest Meslek Kazançlarının Vergilendirilmesi :

Gerçek usulde kazanç, serbest meslek kazanç defterine istinaden, bir hesap dönemi içinde **taahsil edilen** para ve ayınlar ve diğer şekillerde sağlanan ve para ile temsil edilebilen menfaatler ile müşterilerden alınan gider karşılıkları toplamından, bu faaliyet dolayısıyla yapılan giderler indirilmek suretiyle tespit edilir (Md:67).

Serbest meslek kazancında nelerin hâsılat sayılacağı 67'nci maddede ve hâsılattan indirilecek giderler ise 68'inci maddede düzenlenmiştir.

Serbest meslek kazancının tespitinde aşağıda yazılı giderler hasılattan indirilir:

- Mesleki kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi için ödenen genel giderler. (İkametgâhlarının bir kısmını işyeri olarak kullananlar, ikametgâh için ödedikleri kiranın tamamı ile ısıtma ve aydınlatma gibi diğer giderlerin yarısını indirebilirler. İşyeri kendi mülkü olanlar kira yerine amortismanı, ikametgâhı kendi mülkü olup bunun bir kısmını işyeri olarak kullananlar amortismanın yarısını gider yazabilirler.),
- Hizmetli ve işçilerin işyerinde veya işyerinin müstemilatındaki iâşe ve ibate giderleri, tedavi ve ilaç giderleri, sigorta primleri ve emekli aidatı (bu primlerin ve aidatın geri alınmamak üzere Türkiye'de kain sigorta şirketlerine veya emekli ve yardım sandıklarına ödenmiş olması ve emekli ve yardım sandıklarının tüzel kişiliği haiz bulunmaları şartıyla) ile 27 nci maddede yazılı giyim giderleri,
- Mesleki faaliyetle ilgili seyahat ve ikamet giderleri (seyahat maksadının gerektirdiği süre ile sınırlı olmak şartıyla),
- Mesleki faaliyette kullanılan tesisat, demirbaş eşya ve envantere dahil taşıtlar için Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre ayrılan amortismanlar (amortismanı tâbi iktisadi kıymetlerin elden çıkarılması halinde aynı Kanunun 328 inci maddesine göre hesaplanacak zararlar dahil),
- Kiralanan veya envantere dahil olan ve işte kullanılan taşıtların giderleri.
- Alınan mesleki yayınlar için ödenen bedeller,
- Mesleki faaliyetin ifası için ödenen mal ve hizmet alım bedelleri,
- Serbest meslek faaliyetleri dolayısıyla emekli sandıklarına ödenen giriş ve emeklilik aidatları ile mesleki teşekküllere ödenen aidatlar,
- Mesleki kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi için ödenen meslek, ilan ve reklam vergileri ile iş yerleriyle ilgili aynı vergi, resim ve harçlar,
- Mesleki faaliyetle ilgili olarak kanun, ilam ve mukaveleneye göre ödenen tazminatlar.

Her türlü para cezaları ve vergi cezaları ile serbest meslek erbabının suçlarından doğan tazminatlar gider olarak indirilemez.

GVK'nun 94'üncü maddenin ilk fıkrasında sayılan, tevkifat yapmak zorunda olan şahıs ve kuruluşlar (vergi sorumluları) tarafından yapılan serbest meslek ödemeleri (noterlere yapılanlar hariç) aynı fıkranın 2'nci bendi hükmüne göre vergi tevkifatına tâbidir. Tevkifat oranı,

- Telif kazançlarında %17,
- Bunlar dışında kalan serbest meslek ödemelerinde % 20'dir. (Md:94/2-a ve b)

Dar mükellefiyete tabi olanlara telif ve patent haklarının satışından dolayı yapılan ödemelerden ise % 25 oranında vergi kesintisi yapılır. (Md.94/4)

Arızî olarak yapılan serbest meslek faaliyetlerinden elde edilen hâsılat arızî kazanç sayılır (Md:82/I-4) ve tevsik edilmek kaydı ile yapılan giderler indirilmek suretiyle safî arızî kazanç tutarı tespit edilerek vergiye tâbi tutulur.(Md:82/II-2)

Telif kazançları haricindeki serbest meslek kazançları ister devamlı ve isterse arızî olsun, yukarıda açıklanan şekilde tespit edilen safî tutarları üzerinden yıllık beyan esasında gelir vergisine tâbidir.

2.5. GAYRİMENKUL SERMAYE İRATLARI :

Gayrimenkul sermaye iradının tarifi GVK'nun 70'inci maddesinde yapılmış olup, hangi mal ve hakların (telif hakları hariç), kimler tarafından kiraya verilmesinden elde edilen iratların gayrimenkul sermaye iradı sayılacağı aynı maddede belirtilmiştir. Maddenin son fıkrası hükmüne göre, vakıf gelirinden hizmet karşılığı olmaksızın alınan hisseler de gayrimenkul sermaye iradı sayılmaktadır.

GVK'nun 70 nci maddesine göre kira gelirine konu mal ve haklar aşağıdaki gibidir:

- Arazi, bina (Döşeli olarak kiraya verilenlerde döşeme için alınan kira bedelleri dahildir), maden suları, menba suları, madenler, taş ocakları, kum ve çakıl istihsal yerleri, tuğla ve kiremit harmanları, tuzlalar ve bunların mütemmim cüzileri ve teferruatı,
- Voli mahalleri ve dalyanlar,
- Gayrimenkullerin, ayrı olarak kiraya verilen mütemmim cüzileri ve teferruatı ile bilumum tesisatı demirbaş eşyası ve döşemeleri,
- Gayrimenkul olarak tescil edilen haklar,
- Arama, işletme ve imtiyaz hakları ve ruhsatları, ihtira beratı (İhtira beratının mucitleri veya kanunî mirasçıları tarafından kiralanmasından doğan kazançlar, serbest meslek kazancıdır.), alameti farika, marka, ticaret unvanı, her türlü teknik resim, desen, model, plan ile sinema ve televizyon filmleri, ses ve görüntü bantları, sanayi ve ticaret ve bilim alanlarında elde edilmiş bir tecrübeye ait bilgilerle gizli bir formül veya bir imalat usulü üzerindeki kullanma hakkı veya kullanma imtiyazı gibi haklar (Bu hakların kullanılması için gerekli malzeme ve teçhizat bedelleri de gayrimenkul sermaye iradı sayılır.),

- Telif hakları (bu hakların, müellifleri veya bunların kanuni mirasçıları tarafından kiralanmasından doğan kazançlar, serbest meslek kazancıdır),
- Gemi ve gemi payları (Motorlu olup olmadıklarına ve tonilatolarına bakılmaz) ile bilumum motorlu tahmil ve tahliye vasıtaları,
- Motorlu nakil ve cer vasıtaları, her türlü motorlu araç, makine ve tesisat ile bunların eklentileri.

Gayrimenkul sermaye iradında safî iradın nasıl hesaplanacağı 71'inci maddede, gayrisafî hâsılatın ne olduğu ise 72'nci maddede açıklanmış, 73'üncü maddede emsal kira bedeli tarif edilerek, beyan edilecek kira bedelinin bundan düşük olamayacağı belirtilmiş ve hangi hallerde emsal bedelinin uygulanmayacağı hükme bağlanmıştır. Kanunun 74'üncü maddesinde ise, safî iradın bulunması için gayrisafî hâsılatın indirilecek gerçek veya götürü giderlerin neler olduğu açıklanmıştır. Gayrimenkul sermaye iratlarına ilişkin konut istisnası, Kanunun 21'inci maddesinde yer almaktadır.

2.5.1. Konut İstisnası :

GVK'nun 21 inci maddesi hükmüne göre, binaların konut olarak kiraya verilmesinden bir takvim yılı içinde elde edilen hâsılatın, belli bir kısmı gelir vergisinden müstesnadır. Bu istisnanın tutarı 2012 yılı için 3.000 TL.dir.¹⁰

Birden fazla kişinin ortak olduğu konuttan elde edilen kira gelirine, her ortağın payına düşen kısım üzerinden ayrı ayrı istisna uygulanır.

Birden fazla konuttan kira geliri elde edenler, istisnayı kira gelirleri toplamına bir defa uygulayabilirler.

Kira geliri yılın tamamında elde edilmeyip bir kısmında elde edilmiş bile olsa istisna tam olarak uygulanır. Bu hallerde istisnanın kıst uygulanması söz konusu değildir.

İstisna sadece konut olarak kiraya verilen gayrimenkullerden elde edilen gelirler için uygulanır. Bir kişi hem konut hem de işyeri kira geliri elde ederse, bunlardan sadece konut kira gelirine istisna uygulanır, işyeri kira gelirine uygulanmaz.

İstisna hâdinin üstünde kira hâsılatı elde edilmesine rağmen bunun beyan edilmemesi veya eksik beyan edilmesi halinde istisnadan yararlanılamaz.

¹⁰ 2012 için istisna tutarı, 280 seri no.lu GV Genel Tebliği ile 3.000 TL olarak ilan edilmiştir.
DENET SİRKÜLER
Sayı : 2013/044-23

Ticarî, ziraî veya meslekî kazançlarını beyan etmek zorunda olanların, konut istisnasından yararlanmaları mümkün değildir. GVK'nun istisnayı düzenleyen 19 uncu maddesinde 6322 sayılı kanunun 5.maddesiyle yapılan ibare değişikliği ile; ticarî, ziraî veya meslekî kazançlarını beyan etmek zorunda olanların yanı sıra, istisna haddinin üzerinde hasılat elde edenlerden, beyanı gerekip gerekmediğine bakılmaksızın ayrı ayrı veya birlikte elde ettiği ücret, menkul sermaye iradı, gayrimenkul sermaye iradı ile diğer kazanç ve iratlarının gayri safi tutarları toplamı 103 üncü maddede yazılı tarifinin üçüncü diliminde ücret gelirleri için yer alan tutarı aşanların da bu istisnadan faydalanamayacakları hükme bağlanmıştır.

Başka bir ifade ile istisnaya parasal bir sınır da getirilmiştir. Buna göre, beyana tabi olsun olmasın bir takvim yılı içinde elde ettiği ücret, menkul sermaye iradı, gayrimenkul sermaye iradı ile diğer kazanç ve iratları toplamı gelir vergisi tarifesinin üçüncü gelir diliminde ücret gelirleri için yer alan tutarı (2012 için 88.000 TL) aşanlar, konut istisnasından yararlanamayacaklardır.

Bu düzenleme 15.06.2012 tarihinde yürürlüğe girdiği için 2012 yılına ilişkin olarak uygulanamayacağını düşünüyoruz. Nitekim Gelir İdaresi Başkanlığının web sayfasında yer alan "Kira Geliri Elde Edenler İçin Beyanname Düzenleme Rehberi"nde istisna uygulaması açıklanırken bu hususa hiç değinilmemiş, böylece anılan sınırlama hükmünün 2012 yılında elde edilen gelirler için uygulanmayacağı dolaylı olarak kabul edilmiştir.

2.5.2. Gayrimenkul Sermaye İradının Safî Tutarının Tespiti :

Gayrimenkul sermaye iratlarında safî irat, tahsil edilen gayrisafî kira hâsılatından 74'üncü maddede sayılan giderler indirilmek suretiyle tespit olunur (Md: 71).

2.5.3. Gayrisafî Kira Hâsılatı :

Kanunun 70'inci maddesinde yazılı mal ve hakların kiraya verilmesinden bir takvim yılı içinde o yıla veya geçmiş yıllara ait olarak nakden veya ayın olarak tahsil edilmiş bulunan kira bedellerinin toplamı, gayrisafî kira hâsılatını teşkil eder. Örneğin 2012 yılında, 2012 yılı kiralalarının yanında daha önce tahsil edilememiş bulunan 2011 ve 2010 yılı kiralaları da nakden tahsil edilmişse, tüm kiralalar 2012 yılının geliri olarak dikkate alınır.

Buna karşılık, gelecek yıllara ilişkin olarak peşin tahsil edilmiş bulunan kira bedelleri, tahsil edildiği yılın değil, ilgili olduğu yılların geliri sayılır. Örneğin 2012 yılında 2012 yılı kira bedellerinin yanı sıra 2013 yılı kira gelirleri de peşinen tahsil edilmiş ise, 2012 yılı için sadece 2012 yılına ilişkin olan kısım dikkate alınır. 2013 yılına ilişkin kira ise 2013 yılının geliri sayılır ve o yılın kurallarına göre o yıla ilişkin olarak beyan edilip edilmeyeceği belirlenir.

Özel maliyet konusu kıymetlerin, kiracı tarafından kira süresinin hitamında rayiç bedellerinden düşük bedelle veya bedelsiz olarak kiraya verene devrinden doğan menfaatler de hâsılatı dahildir.

Döviz cinsinden elde edilmiş kiralar, tahsil tarihindeki döviz alış kuru esas alınarak TL'ye dönüştürülür. Kiranın ayın olması halinde ise tahsil edilen ayın kiralar, VUK hükümlerine göre emsal bedeli ile paraya çevrilir.

Kiraya verilen mal ve hakların kira bedelleri, emsal kira bedelinden düşük olamaz. (Md: 73)

Aşağıdaki hallerde emsal kira bedeli esas uygulanmaz (Md: 73/1-4) :

- Boş kalan gayrimenkullerin korunması amacıyla başkalarının ikâmetine bırakılması;
- Konutların, mal sahiplerinin anne, baba ve kardeşlerinin ikâmetine tahsis edilmesi (Bunlardan her birinin ikametini birden fazla konut tahsis edilmişse, bu konutların yalnız birisi hakkında ve kardeşler evli ise eşlerden sadece biri için emsal kira bedeli hesaplanmaz) ;
- Mal sahibi ile akrabalarının aynı evde ikâmet etmesi ;
- Kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılan kiralama.

Emsal kira bedeli bina ve arazide, varsa bunların özel mercilerce veya mahkemelerce takdir ve tespit edilmiş kirası; yoksa VUK'na göre belirlenen vergi değerinin %5'idir. Diğer mal ve haklarda emsal kira bedeli, bunların maliyet bedelinin ve bu bedel bilinmiyorsa VUK'nun servetlerin değerlendirilmesi hakkındaki hükümlerine göre belli edilen değerlerinin %10'udur.

1999/1 Seri No.lu GVK İç Genelgesine göre, elde edilen gerçek kira gelirinin kira sözleşmesi, ödemeye ilişkin banka dekontu veya havale makbuzu, vb. belgelerle veya kiracının ifadesi ile ispat veya tevsik edildiği durumlarda ayrıca emsal kira bedeli karşılaştırılması uygulaması yoluna gidilmemektedir. Sözü edilen ispat veya tevsik işlemine ise, ancak beyan edilen kira gelirinin gerçek durumu yansıtmadığına ilişkin karinelerin bulunması veya vergi incelemeleri sırasında yetkililerce talep edilmesi durumunda başvurulmaktadır.

2.5.4. Gerçek Giderler :

İstisnaya isabet eden kısım hariç, kiraya verilen mal ve hak için kiraya veren tarafından yapılan her türlü idare, bakım, onarım, idame ve sigorta giderleri ile aynî vergi, resim, harçlar ve harcamalara iştirak payları, amortismanlar, mukavelenemeye, kanuna ve ilâma dayalı tazminatlar, varsa kiraya verilen mal ve haklar için ödenen kiralara ile kiraya verilen mal ve haklar dolayısıyla yapılan ve bunlara harcanan borçlar için ödenen faizler, **sahibi olduğu konutları kiraya verenlerin kira ile oturdukları bir adet konutun kira bedeli** (gider fazlası 88/III Madde uygulamasında gider fazlalığı sayılmaz) indirilecek başlıca gerçek giderlerdir. Para ve vergi cezaları, kira hâsîlatından gider olarak indirilemez.

Gerçek gider usulünü tercih eden mükellefler, yukarıda sayılanlar dışında, sahip oldukları konutlardan **birinden** elde ettikleri kira gelirinden, iktisap bedelinin %5'i oranında bir indirim, 5 yıl süre ile yapabilirler. İndirim, giderlerin tenzilinden sonra kalan, ilgili konuta ait kira hâsîlatına uygulanır ve artan bir kısım varsa bu tutar zarar mahsubunda nazara alınmaz (Md:74/4).

2.5.5. Götürü Gider :

Mükellefler, diledikleri takdirde 74'üncü maddede belirtilen gerçek giderlerine karşılık olmak üzere, hâsîlatlarının (istisnaya isabet eden kısım hariç) %25'ini götürü gider olarak indirebilirler.

Bir mükellefin, tüm kira gelirleri için gerçek veya götürü gider usullerinden sadece birini tercih etmesi mümkündür. Gayrimenkullerden bir kısmı için gerçek ve diğerleri için götürü gider usulü uygulanamaz.

Götürü gider usulünü tercih edenler, iki yıl geçmedikçe bu usulden dönemezler. (Md:74/III-Fıkra)

Hakları kiraya verenler götürü gider yöntemini uygulayamazlar.

2.5.6. Gayrimenkul Sermaye İratlarında Stopaj :

GVK'nun 94'üncü maddesinde sayılan kişi ve kuruluşlar tarafından ödenen tüm kira bedelleri yani işyeri kiralara, aynı maddenin 5/a-c bentleri gereğince %20 oranında gelir vergisi kesintisine tabidir. Stopaj yolu ile ödenen vergiler, yıllık beyan esasına göre vergiye tâbi olan mükelleflerde, beyanname üzerinden hesaplanan vergiden indirilir, beyana tabî olmayan mükellefler açısından ise nihaî vergi halini alır.

2.5.7. Yıllık Beyan Esasında Vergileme :

Gayrimenkul sermaye iratları prensip olarak yıllık beyan esasında vergiye tâbidir (GVK Md:85).

Ancak beyana tâbi tüm gelirlerin yıllık tutarları toplamı, yıllık beyan sınırını yani yıllık gelir vergisi tarifesinin ikinci gelir diliminde yer alan tutarı (2012’de 25.000,-TL) aşmayan tam mükellefler, Türkiye’de vergi tevkifatına tâbi tutulmuş gayrimenkul ve menkul sermaye iratları için yıllık gelir vergisi beyannamesi vermezler ve başka gelirleri için beyanname vermeleri halinde bu iratları beyannamelerine dâhil etmezler.

Menkul sermaye iratları ile birlikte gayrimenkul sermaye iratlarını da kapsayan, kanunî tutarı 2012 için yıllık 1.290,-TL. olan bir başka beyan eşiği daha mevcut olup, (280 no.lu GV Genel Tebliği) bundan menkul sermaye iratları ile ilgili bölümde söz edilecektir.

Buna göre,

- 2012 yılında elde ettiği konut kira geliri istisna tutarı olan 3.000 TL’yi aşanlar,
- Stopaja tabi işyeri kira geliri elde edenlerden, vergiye tabi tüm gelirleri toplamı 2012 yılında beyan sınırı olan 25.000 TL’yi aşanlar⁽¹¹⁾,
- Diğer mal ve haklardan 2012 yılında 1.290 TL’yi aşan miktarda kira geliri elde edenler, yıllık gelir vergisi beyannamesi vermek zorundadırlar.¹²

2.6. MENKUL SERMAYE İRATLARI :

Sahibinin ticari, zirai veya mesleki faaliyeti dışında nakdi sermaye veya para ile temsil edilen değerlerden oluşan sermaye dolayısıyla elde ettiği kar payı, faiz, kira ve benzeri iratlar menkul sermaye iradidir. (Md.75)

Kaynağı ne olursa olsun aşağıda yazılı iratlar menkul sermaye iradı sayılır:

- Her nevi hisse senetlerinin kâr payları (kurucu hisse senetleri ve diğer intifa hisse senetlerine verilen kâr payları ve pay sahiplerine hazırlık dönemi için faiz olarak veya başka adlarla yapılan her türlü ödemeler ile Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan yatırım fonları katılma belgelerine ödenen kâr payları ile konut finansmanı fonlarını temsilen ihraç edilen ipotège dayalı menkul kıymetlere ve varlık finansmanı fonlarını temsilen ihraç edilen varlığa dayalı menkul kıymetlere ödenen faiz, kâr payı veya benzeri gelirler dahil.)

⁽¹¹⁾ Beyan sınırının hesabında kiraların istisna ve gider indirimi sonrası tutarlarının dikkate alınması gerekir. Ancak Maliye Bakanlığı'nın çıkardığı rehberde brüt kira tutarlarının dikkate alınması gerektiğini çağırıştıran ifadeler vardır. Bu yöndeki görüşlere itibar etmiyoruz.

⁽¹²⁾ Vergi kesintisine ve istisna uygulamasına konu olmayan kira gelirleri için geçerli bir beyanname verme sınırı olan bu tutar, istisna mahiyetinde olmadığı için, kira gelirinin bu tutarı aşan kısmı değil, gelirin bu sınırı aşması halinde tamamı beyana konu olur.

- İştirak hisselerinden doğan kazançlar (Limited Şirket ortaklarının, iş ortaklıklarının ortakları ve komanditerlerin kâr payları ile kooperatiflerin dağıttıkları kazançlar bu zümreye dahildir. Kooperatiflerin ortakları ile yaptıkları muamelelerden doğan kârların ortaklara, kooperatifle yaptıkları muameleler nispetinde tevzii, kazanç dağıtımını sayılmaz.),

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 7 nci maddesindeki şartların birlikte gerçekleşmesi halinde, Türkiye'de yerleşik gerçek kişilerin doğrudan veya dolaylı olarak ayrı ayrı ya da birlikte sermayesinin, kâr payının veya oy kullanma hakkının en az % 50'sine sahip olmak suretiyle kontrol ettikleri yurt dışı iştiraklerinin kazançları dağıtılsın veya dağıtılmasın, iştirakin hesap döneminin kapandığı ayı içeren yıl itibarıyla dağıtılan kâr payı sayılır. Türkiye'de vergilendirilmiş kazancın iştirak tarafından sonradan dağıtılması durumunda, elde edilen kâr paylarının daha önce vergilendirilmiş kısmı bu tutardan indirilir.

- Kurumların yönetim kurulu başkan ve üyelerine verilen kar payları,
- Her nevi tahvil (ipotek finansmanı kuruluşları ve konut finansmanı kuruluşları tarafından ihraç edilen ipoteğe dayalı menkul kıymetler hariç ipotekli sermaye piyasası araçları, varlık teminatlı menkul kıymetler dahil) ve Hazine bonosu faizleri ile Toplu Konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi, Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetler ve varlık kiralama şirketleri tarafından ihraç edilen kira sertifikalarından sağlanan gelirler (Döviz cinsinden yahut dövize, altına veya başka bir değere endeksli menkul kıymetlerin itfası sırasında oluşan değer artışları irat sayılmaz.),
- Her nevi alacak faizleri,
- Mevduat faizleri (Bankalara, bankerlere, tasarruf sandıklarına, tevdiat kabul eden diğer müesseselere yatırılan vadeli, vadesiz paralara ödenen faizler, bunlar dışında kalan kişi ve kuruluşlardan devamlı olarak para toplama işi ile uğraşanların her ne şekilde ve ad altında olursa olsun toplanan paralara sağladıkları gelirler ve menfaatler ile bankalar ve 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan aracı kurumlar arasındaki borsa para piyasasında değerlendirilen paralara ödenen faizler de mevduat faizi sayılır.),
- Hisse senetleri ve tahvillerin vadesi gelmemiş kuponların satışından elde edilen bedeller,
- İştirak hisselerinin sahibi adına henüz tahakkuk etmemiş kar paylarının devir ve temlik karşılığında alınan para ve ayınlar,
- Her çeşit senetlerin iskonto edilmesi karşılığında alınan iskonto bedelleri,
- Faizsiz olarak kredi verenlere ödenen kâr payları ile kâr, ve zarar ortaklığı belgesi karşılığı ödenen kâr payları ve katılım bankalarınınca kâr ve zarara katılma hesabı karşılığında ödenen kâr payları,

- Repo gelirleri,
- Tüzel kişiliği haiz emekli sandıkları, yardım sandıkları ile emeklilik ve Sigorta şirketleri tarafından;
 - a) On yıl süreyle prim, aidat veya katkı payı ödemedi ayrılanlara yapılan ödemeler,
 - b) On yıl süreyle katkı payı ödemiş olmakla birlikte bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazanmadan ayrılanlar ile diğer sandık ve sigortalardan on yıl süreyle prim veya aidat ödeyenlere ve vefat, malûliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemeler,
 - c) Bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazananlar ile bu sistemden vefat, malûliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemeler.

Yukarıda yazılı iratlar, bunları sağlayan sermaye sahibinin ticari faaliyetine bağlı bulunduğu takdirde, ticari kazancın tespitinde dikkate alınır.

Aynen gayrimenkul sermaye iratları gibi menkul sermaye iratları da esas itibariyle yıllık beyan esasında vergiye tâbi olmakla beraber bunun yaygın istisnaları mevcuttur. Menkul sermaye iratlarının sadece küçük bir kısmı beyan esasında vergiye tabi tutulmaktadır. Aşağıda bu konuda özet bilgi verilmiştir :

2.6.1. Menkul Sermaye İratlarında İndirim Oranı Uygulaması :

Bilindiği gibi TL cinsinden elde edilen faiz gelirlerinde enflasyondan aşınmayı gidermek amacıyla “*indirim oranı*” uygulaması yapılmakta ve gelirin belli bir kısmı gelir kabul edilmeyerek enflasyondan arındırılmakta, indirim sonrası kalan kısım vergiye tabi tutulmaktaydı.

Bu uygulama, Gelir Vergisi Kanununun 76 ncı maddesinde 5281 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle 1.1.2006 tarihinden itibaren yürürlükten kaldırılmıştır. Ancak Gelir Vergisi Kanununun geçici 67 inci maddesinin 9 uncu fıkrası uyarınca, 1.1.2006 tarihinden önce ihraç edilen her nevi tahvil ve Hazine bonolarından elde edilen gelirlerin vergilendirilmesinde 31.12.2005 tarihinde yürürlükte olan hükümlerin geçerli olacağı öngörüldüğünden, 1.1.2006 tarihinden önce ihraç edilen Hazine bonusu ve Devlet tahvillerinden elde edilen faiz gelirleri için indirim oranı uygulaması devam etmektedir.

Bu nedenledir ki Maliye Bakanlığı 284 seri no.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği ile 2012 yılında elde edilen gelirler için uygulanacak indirim oranını % **84,4** olarak ilan etmiştir. (2011 yılı için bu oran % 126,4 idi.)

Buna göre 2012 yılında elde edilen menkul sermaye iratlarından **indirim kapsamına girenlerin % 84,4'ü gelir sayılmayacak, aşan kısım vergiye tabi gelir olarak kabul edilecektir.**

1.1.2006 tarihinden önce TL cinsinden ihraç edilen her nev'i tahvil (kamu-özel sektör) ve Hazine bonolarının faiz gelirleri ile TOKİ ve Özelleştirme İdarelerince çıkarılan menkul kıymetlerden sağlanan gelirler indirim kapsamındadır. Döviz cinsinden ihraç edilmiş kamu kağıtları ile altına veya ÜFE, TÜFE gibi başka bir değere endeksli menkul kıymetlerden elde edilen menkul sermaye iratları ile, menkul kıymet yatırım fonu kar payları, her nev'i alacak faizleri, normal kar payları, mevduat faizi, katılım bankalarından elde edilen gelirler ve repo gelirleri ile ticari işletmelere dahil iratlar için indirim oranı uygulanmaz. Menkul kıymet alım-satım kazancının tespiti sırasında da indirim oranı uygulaması yapılmaz, buna karşılık alım-satım kazancı hesaplanırken GVK'nun mükerrer 81'inci maddesi uyarınca, alış bedeli ÜFE artış oranında artırılarak dikkate alınır. (İndirim uygulaması hakkında daha geniş bilgi için 2013/8 sayılı Sirkülerimize bakınız.)

Bir kişinin başka beyana tabi geliri olmadığı varsayımıyla, indirim kapsamına giren gelirlerinin gayrisafi tutarları toplamı 160.256,41 TL'yi aşmadıkça yıllık beyanname verilmesine gerek yoktur. Çünkü bu tutarın % 84,4'ü ($160.256,41 \times \% 84,4 =$) 135.256,41 TL olup, gelirin bunun dışında kalan kısmı ($160.256,41 - 135.256,41 =$) 25.000 TL, 2012 yılı için geçerli beyan sınırını aşmamaktadır.

2.6.2. Menkul Sermaye İratlarında İstisna Uygulaması :

2.6.2.1. Kar Paylarında İstisna Uygulaması :

GVK'nun 22'nci maddesi menkul sermaye iratlarında istisnayı düzenlemekte olup, maddenin 2'nci fıkrasına göre tam mükellef kurumlardan elde edilen kar paylarının yarısı gelir vergisinden müstesnadır. İstisna edilen tutar üzerinden de 94'üncü madde uyarınca stopaj yapılır. Bu stopajın oranı halen % 15'tir. Stopaj, tam veya dar mükellef gerçek kişilerin, dar mükellef kurumlara, gelir veya kurumlar vergisi mükellefi olmayanlara veya bu vergilerden muaf olan kişi ve kuruluşlara, kâr payı dağıtıldığı anda yapılmaktadır. Tam mükellef kurumlara ve yabancı kurum şubelerine dağıtılan kâr paylarından ise stopaj yapılmamaktadır.

GVK'nun geçici 61 ve 62'nci maddeleri ile bazı dönemlere ilişkin kazançların kaynaklık ettiği kar paylarına yönelik stopaj ve beyan açısından özel düzenlemeler yapılmıştır.

Bütün bu açıklamalar uyarınca, kar paylarının, ilgili olduğu yıllara ve kaynaklarına göre kar dağıtım stopajı ve yıllık gelir vergisi beyanı karşısındaki durumu, aşağıda tabloda özetlenmiştir.

Kar Payının Kaynağı	Kar Dağıtım Stopajına Tabi Olup Olmadığı (GVK Md. 94/6-b)	Beyan Durumu
1998 ve öncesi yıllara ilişkin kazançlar (İstisna kaynaklı olan olmayan)	Tabi değil	Gelir Vergisinden müstesna
1999-2002 yıllarına ilişkin istisna kaynaklı kazançlar	Tabi değil	Elde edilen net kâr payına, bunun 1/9'u eklenir, bulunan tutarın yarısı vergiye tabi gelir olarak dikkate alınır, beyan sınırının aşılması sebebiyle beyannameye dahil edilmesi durumunda hesaplanan vergiden, beyannameye intikal ettirilen tutarın 1/5'i mahsup edilerek kalanı ödenir.
GVK Md Geçici 61 ve geçici 69 kapsamında yatırım indirimi istisnasından yararlanmış, dolayısıyla daha önce %19,8 oranında stopaja tabi tutulmuş kazançlar	Tabi değil	Elde edilen net kâr payına, bunun 1/9'u eklenir, bulunan tutarın yarısı vergiye tabi gelir olarak dikkate alınır, beyan sınırının aşılması sebebiyle beyannameye dahil edilmesi durumunda hesaplanan vergiden, beyannameye intikal ettirilen tutarın 1/5'i mahsup edilerek kalanı ödenir.
1999-2002 yıllarına ilişkin kurumlar vergisine tabi tutulmuş kazançlar	Tabi (% 15)	Elde edilen kar payının stopaj dahil brüt tutarının yarısı vergiye tabi gelir olarak dikkate alınır, beyan sınırının aşılması sebebiyle beyannameye dahil edilmesi durumunda hesaplanan vergiden, elde edilen kar payının tamamı üzerinden yapılmış olan fiili stopaj (istisna edilen kısma isabet eden stopaj dahil) mahsup edilerek kalanı ödenir.
2003 ve müteakip yıl kazançları (Vergiye tabi tutulmuş olanlarla istisna uygulanmış kazançlar)	Tabi (% 15)	Elde edilen kar payının stopaj dahil brüt tutarının yarısı vergiye tabi gelir olarak dikkate alınır, beyan sınırının aşılması sebebiyle beyannameye dahil edilmesi durumunda hesaplanan vergiden, elde edilen kar payının tamamı üzerinden yapılmış olan fiili stopaj (istisna edilen kısma isabet eden stopaj dahil) mahsup edilerek kalanı ödenir.

2.6.2.2. Diğer Menkul Sermaye İratlarında İstisna :

GVK'nun 22'nci maddesinin 1'inci fıkrasına göre, bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazananlar ile bu sistemden vefat, malûliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemelerin % 25'i, Türkiye'de kâin ve merkezi Türkiye'de bulunan diğer sigorta şirketlerinden on yıl süreyle prim ödeyenler ile vefat, malûliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemelerin % 10'u ve tek primli yıllık gelir sigortalarından yapılan ödemelerin tamamı gelir vergisinden müstesnadır. İstisna edilen tutar üzerinden 94 üncü maddenin birinci fıkrasının (15) numaralı bendine göre tevkifat yapılmaz.

2.6.3. Yıllık Beyana Tâbi Olmayan Menkul Sermaye İratları :

Bilindiği üzere GVK'nun 75'inci maddesinin 15'inci bent hükmü ile tüzel kişiliği haiz emekli sandıkları ve yardım sandıkları ile emeklilik ve sigorta şirketleri tarafından, çeşitli sebeplerle sigortadan ayrılanlara yapılan bazı ödemeler menkul sermaye iradı sayılmıştır.

GVK'nun 94/15'inci maddesine göre bu ödemeler vergi tevkifatına tâbi olup, tevkifat oranı, bunlardan (a) bendi kapsamına girenler için %15, (b) bendi kapsamına girenler için %10 ve (c) bendi kapsamına girenler için ise %5 olarak tespit edilmiştir.

GVK'nun 4842 sayılı Kanunla değişik 86/1-a maddesi hükmü gereğince, GVK'nun 75/15 madde kapsamındaki bütün bu menkul sermaye iratları için yıllık beyanname verilmeyecek veya diğer gelirler dolayısıyla verilen yıllık beyannamele bunlar dâhil edilmeyecektir.

Ayrıca 1998 ve daha önceki dönemlere ilişkin kazançların dağıtımı nedeniyle elde edilen kâr payları GVK'nun geçici 62/2'nci maddesi uyarınca gelir vergisinden müstesna tutulduğundan, yıllık beyanname ile beyan edilmeyecektir.

Kârın sermayeye eklenmesi kâr dağıtımı sayılmadığından, geçmiş yıl ve cari yıl kârlarının sermayeye eklenmesi dolayısıyla iktisap edilmiş hisseler de vergiye tabi değildir.

2.6.4. GVK'nun Geçici 67 inci Maddesine Göre Stopaja Tabi Buldukları Cihetle Beyana Tâbi Olmayan Menkul Sermaye İratları (Geçici Md: 67/7):

GVK'nun geçici 67 nci maddesi uyarınca stopaja tabi tutulmuş olan aşağıdaki gelirler, aynı maddenin 7 nci fıkrası hükmüne göre yıllık veya münferit beyan usulünde vergiye tâbi değildir :

- TL ve döviz cinsinden mevduat faizleri (Md:75/7)
(Borsa para piyasasında değerlendirilen paralardan elde edilen faizler dâhil)

- Faizsiz kredi verenlere ödenen kâr payları ve kâr-zarar ortaklığı belgesi karşılığı ödenen kâr payları ile özel finans kurumlarınca (katılım bankalarının) kâr ve zarara katılma hesabı karşılığında ödenen kâr payları (Md:75/12)
- Repo kazançları (Md:75/14)
- Menkul kıymet yatırım fonlarının katılma belgelerine ödenen kâr payları (Md:75/1)
- 1.1.2006 tarihinden itibaren ihraç edilen her türlü tahviller (Devlet ve özel sektör) ile Hazine Bonolarının faiz gelirleri. (Md:75/5)

Bu menkul sermaye iratlarından ilk dördüne ait tevkifat oranları %15 tir. (Geçici Md:67/4) Sonuncusuna ait tevkifat oranı ise daha önce %15 iken (Geçici Md:67/2) 23.07.2006 tarihinden itibaren %10'a (dar mükellef kişi ve kurumlar için %0'a) indirilmiştir. Anayasa Mahkemesi'nin 2009/145 Sayılı Kararı ile GVK'nun Geçici 67'nci maddesinde yer alan "dar mükellef kişi ve kurumlar için bu oran %0 olarak uygulanır" hükmünün iptal edilmesi üzerine 6009 sayılı Kanunla geçici 67 inci madde değiştirilmiştir. (2010/78 sayılı Sirkülerimiz)

Yapılan bu yasal düzenleme sonrasında da Bakanlar Kurulu yetkisini 2010/926 sayılı Kararı ile kullanarak geçici 67 nci madde uyarınca yapılması gereken stopajın oranlarını yeniden belirlemiştir. (2010/81 sayılı Sirkülerimiz). Buna göre, tam veya dar mükellef gerçek kişilerin devlet tahvili ve hazine bonusu gelirlerinden %10 oranında stopaj yapılmaktadır.

Tam mükellef kurumlarca yurt dışında ihraç edilmiş olan tahvillerin faizleri üzerinden yapılan stopaj vadeye göre farklılaştırılmış olup, % 0 - % 10 arasında değişmektedir. (2010/94 ve 2011/26 sayılı Sirkülerlerimiz)

Söz konusu iratlardan GVK'nun 94 üncü maddesine ve KVK'na istinaden ayrıca tevkifat yapılmaz.

2.6.5. Beyan Sınırının Aşılması Halinde Stopaja Tabi Tutulmuş Oldukları İçin Beyan Edilmeyecek Menkul Sermaye İratları :

Bilindiği üzere GVK'nun 86/1-c maddesi hükmüne göre, vergiye tabi gelir toplamının yıllık gelir vergisi tarifesinin ikinci gelir diliminde yer alan tutarı (2012'de 25.000 TL'yi) aşmaması halinde, tevkif yolu ile vergilendirilmiş bulunan tüm menkul sermaye iratları, için yıllık beyanname verilmeyecek ve diğer gelirler için beyanname verilmesi halinde bu gelirler beyannameye dâhil edilmeyecektir. Buna göre, beyan sınırının aşılması halinde, stopaja tabi tutulmuş olan şu gelirler 2012 yılına ilişkin olarak beyan edilmeyecektir.

- 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş olan her çeşit tahvil ve Hazine bonusu faizleri ile TKİ, KOİ ve Özelleştirme İdaresi'nce çıkarılan menkul kıymetlerden sağlanan gelirler. (Bilindiği gibi bu gelirler üzerinden GVK'nun geçici 67'nci maddesi uyarınca stopaj yapılmamaktadır. Çünkü geçici 67'nci maddeye göre sadece 1.1.2006 tarihinden sonra ihraç edilen kamu kağıtları stopaja tabidir. Ancak 1.1.2006 tarihinden önce ihraç edilen devlet tahvili ve hazine bonusu faiz gelirleri üzerinden GVK'nun 94/7-a,b ve c maddesi hükmüne istinaden %0 ve özel sektör tahvil faizlerinden ise GVK'nun 94/7-d ve e maddesine istinaden %10¹³ tevkifat yapılmaktadır.)
- Tam mükellef kurumlardan elde edilen kar payları.

Beyan sınırının hesaplanması sırasında, aşağıdaki hususların göz önünde bulundurulması gerekmektedir:

- Tevkifat oranı sıfır olarak belirlenen kazançlar vergi tevkifatına tâbi tutulmuş sayılır.
- GVK'nun geçici 67'nci maddesi uyarınca stopaja tâbi tutulmuş olan gelirler beyan sınırının hesabında dikkate alınmaz.
- Beyan sınırının hesaplanması sırasında, vergiye ve beyana tabi tüm gelirlerin indirim, ÜFE ve istisna uygulandıktan ve giderler indirildikten sonra kalan yani, **beyan edilecek olan safi tutarının esas alınması** ve beyan sınırının aşılması halinde sadece beyan sınırını aşan kısmın değil, tamamının beyan edilmesi gerekir. Çünkü beyan sınırı istisna niteliğinde değildir.

Buna göre, geliri sadece menkul sermaye iratlarından ibaret olan kişilerde, indirim ve istisna sonrası menkul sermaye iradı toplam tutarı 25.000,-TL.'lık sınırı aşmıyorsa, yıllık beyanname verilmeyecek, aşılırsa o zaman yıllık beyanname verilerek tüm bu gelirler beyannameye dâhil edilecektir.

Aynı şahsın stopaja tabi tutulmuş menkul sermaye iradı yanında yine stopaja tabi tutulmuş gayrimenkul sermaye iradının da bulunması halinde, bunların toplamının 25.000,-TL.nı aşım aşmadığına bakılacak ve şayet toplam 25.000,- TL.nı aşmıyorsa beyanname verilmeyecek, aşılırsa beyanname vermek yoluna gidilecektir. Verilecek beyannameye stopaja tabi tutulmuş bu menkul ve gayrimenkul sermaye iratları dahil edilecektir.

¹³ Bakanlar Kurulu 2010/1182 sayılı Kararı ile tam mükellef kurumların yurt dışında ihraç ettikleri tahvillerin faizleri üzerinden yapılması gereken stopajın oranını, 29.12.2010 tarihinden geçerli olmak üzere, tahvillerin vadesine göre % 0 -%10 arasında yeniden belirlemiştir. (2010/94 sayılı Sirkülerimiz)

Başka beyana tabi gelirler de varsa, beyana tâbi gelirlerin toplamının (menkul ve gayrimenkul sermaye iratları ile birlikte), 25.000,-TL.lık beyan sınırını aşıp aşmadığına bakılacak ve stopaj yolu ile vergilendirilmiş menkul ve gayrimenkul sermaye iratlarının beyana tâbi olup olmayacağı buna göre belirlenecektir. Eğer vergiye ve beyana tabi tüm gelirler toplamı 25.000 TL'yi aşmıyorsa, stopaja tabi tutulmuş menkul ve gayrimenkul sermaye iratları beyan edilmeyecektir. Beyan sınırının hesabında, GVK'nun 86 ncı maddenin 1'inci fıkrasının (a) ve (b) bendinde yazılı gelirler dikkate alınmaz.

2.6.6. Stopaja Tâbi Olmama ve Yıllık Belli Bir Tutarı Geçmeleri Sebebiyle Yıllık Beyan Esasında Vergiye Tâbi Bulunan Menkul Sermaye İratları :

Stopaj yolu ile vergilenmemiş olan menkul sermaye iratları, mutlak olarak yıllık beyan esasında vergiye tâbidir. Bunların tipik örneği GVK'nun 94'üncü maddesine göre stopaja tâbi bulunmayan **alacak faizleridir** (Md:75/6).

Diğer taraftan, **yabancı ülkelerde (off-shore dahil) elde edilen menkul sermaye iratlarının**) da, yurt dışında beyan veya stopaj yoluyla vergilendirilmiş olsun veya olmasın, Türkiye'de stopaja tâbi tutulmamış bulunmaları sebebiyle, tam mükellefler tarafından, aynen yurt dışından elde edilen diğer bütün gelir unsurları gibi, beyan edilmesi zorunluluğu vardır.

GVK'nun 86/1-d maddesi uyarınca, 2012 yılında elde edilen ve toplam tutarı 1.290 TL'yi (280 no.lu GVK Genel Tebliği) aşmayan, tevkifata ve istisna uygulamasına konu olmayan menkul ve gayrimenkul sermaye iratları için beyanname verilmeyeceğinden veya diğer gelirler için beyanname verilmesi halinde bu gelirler beyannameye dahil edilmeyeceğinden, yukarıda belirtilen gelirlerin yanı sıra aşağıda belirtilen menkul sermaye iratları da toplam bu nitelikteki gelir tutarının 1.290 TL'yi aşmaması halinde beyan edilmeyecek, aksi takdirde yıllık beyanname ile beyan edilecektir:

- İştirak hisselerinin sahibi adına henüz tahakkuk etmemiş kar paylarının devir ve temlik karşılığında alınan para ve ayınlar,
- Her çeşit senetlerin iskonto edilmesi karşılığında alınan iskonto bedelleri,
- Hisse senetleri ve tahvillerin vadesi gelmemiş kuponların satışından elde edilen bedeller.

2.6.7. Menkul Sermaye İratlarında Safî İrat Tutarının Tespiti ve Beyan Edilmesi :

Menkul sermaye iratlarında safî iradın bulunması için gayrisafi irattan indirilecek ve indirilemeyecek giderler GVK'nun 78 inci maddesinde aşağıdaki şekilde sayılmıştır :

- Menkul kıymetlerin muhafazası için yapılan giderler (Bunlar hisse senedi ve tahvil gibi menkul kıymetlerin depo edilmesi, muhafazası ve sigorta ettirilmesi için, bankalar ve benzeri kuruluşlarla sigorta şirketlerine ödenen ücretlerdir.),
- Temettülerle faizlerin tahsili için bankalara veya benzeri müesseselere ödenen ücretler (Kanunda şirket toplantılarına bizzat veya bilvekalâe iştirak gibi sermayenin idaresi için yapılan giderlerin irattan indirilemeyeceği açıkça belirtilmiştir.),
- Menkul kıymetler ve bunların iratları için ödenen her türlü vergi ve harçlar,

Bunlar dışında kalan giderlerin, **örneğin menkul kıymetlerin iktisabı için borçlanılan paralara ilişkin faizlerin**, gayrisafî menkul sermaye iradından indirilmesi mümkün değildir.

Gelir vergisinde, vergiden müstesna kısma isabet eden giderlerin gelirden indirilmemesi kural olmakla beraber menkul sermaye iratlarında gider sayılan harcamaların çok önemsiz olması sebebiyle bunlarda örneğin gayrimenkullerde olduğu gibi bu yolda bir hükme yer verilmediği anlaşılmaktadır. Bu sebeple, gerek istisna uygulamasına, gerekse indirim oranına tâbi istisnâ nitelikteki gelirlere ilişkin indirim oranı uygulamasına, gayrisafi irat tutarlarının esas alınması gerekmektedir. Bizim görüşümüz, mevcut müphem hükümlerin bu şekilde yorumlanması ve uygulanması gerektiği yönündedir.

Yukarıdaki açıklamalara göre, menkul sermaye iratlarında, varsa önce indirim oranının uygulanması, sonra kalandan varsa istisna tutarının tenzil edilmesi, geriye kalan miktardan 78 inci maddede yazılı giderler indirilmek suretiyle safi irat tutarının hesaplanması ve beyana tabi ise bu tutarın yıllık beyannameye dâhil edilmek suretiyle vergilendirilmesi gerekir.

Stopaj yoluyla vergilenmiş olan menkul sermaye iratlarının, beyana tâbi olup olmadığını belirlerken, 86 ncı maddenin (a) ve (b) bentlerinde yazılı bulunanlar dışında kalan tüm vergiye ve beyana tabi gelirlere safi tutarları toplamının 2012 yılında 25.000,-TL. olan yıllık beyan sınırını aşmış olmadığını saptamak ve aşmıyorsa, bunları beyan esasında vergiye tabi tutmamak gerekir.

2.7. DİĞER KAZANÇ VE İRATLAR :

GVK'nun mükerrer 80, 81, mükerrer 81 ve 82'nci maddeleri hükümlerine göre diğer kazanç ve iratlar, değer artışı kazançları ve arızî kazançlar olmak üzere iki ana gruba ayrılmış bulunmaktadır.

Aşağıda, bu gelir unsurunun; istisnalarına, matrahına ve beyanına ilişkin esaslar özet halinde açıklanmaya çalışılacaktır.

2.7.1. Değer Artışı Kazançları ile Bazı Arızî Kazançlara Ayrı Ayrı Uygulanan İstisnalar :

GVK'nun mükerrer 80'inci maddesine göre, değer artış kazançlarının belli bir tutarı (2012 için 280 no.lu GV Genel Tebliğine göre 8.800 TL) gelir vergisinden müstesnadır. Bu istisnadan menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar için yararlanılamaz.

GVK'nun arızî kazançlara ilişkin 82'nci maddesi uyarınca da, bazı arızî kazançların belli bir tutarı gelir vergisinden istisna edilmiş olup, istisnanın 2012 yılı için geçerli tutarı 20.000 TL'dir. (280 seri no.lu GV Genel Tebliği)

2.7.2. Değer Artışı Kazançlarında İktisap Bedelinin ÜFE Artış Oranında Arttırılması (Maliyet Bedeli Revizesi) :

GVK'nun mükerrer 81'inci maddesi uyarınca, mal ve hakların iktisap bedelleri, bunların elden çıkarıldıkları ay hariç olmak üzere ÜFE artış oranında arttırılacak ve safî kazanç, böylece hesaplanan endekslenmiş maliyet bedeli esas alınmak ve varsa istisna uygulanmak suretiyle hesaplanacaktır. Bu esas dâhilinde revize maliyet bedelinin, uzun hesaplamalar yapılacak yerde, iktisap maliyetinin satıştan önceki ayın endeksi ile iktisap ayından önceki ayın endeksi arasındaki oranla çarpılması suretiyle hesaplanması mümkündür.

232 serî no.lu GV Genel Tebliği'nde bu konu ilgili açıklamalar yer almaktadır.

Mükerrer 81 inci maddenin 5281 sayılı Kanun'un 28 inci maddesi ile değişik hükmüne göre, endekslenmenin yapılabilmesi için artış oranının %10 veya üzerinde olması gerekecektir.

Aşağıda endeksleme ile ilgili bir örneğe yer verilmiştir :

**Arsa
Alım - Satımı
(TL)**

1.	İktisap Ayı	:	08.02.2009
2.	Elden Çıkarma Ayı	:	15.02.2012
3.	İktisap Öncesi Ay ÜFE'si	:	156,65
4.	Elden Çıkarma Öncesi Ay ÜFE'si	:	205,05
5.	İktisap Maliyeti	:	500.000,00
6.	Revize İktisap Maliyeti (5x4:3)	:	654.484,52
7.	Elden Çıkarma Bedeli	:	1.800.000,00
8.	Safî Kazanç (7-6)	: (+)	1.145.515,48
9.	İstisna Tutarı	: (-)	8.800,00
10.	Beyan Edilecek Matrah (8-9)	: (+)	1.136.715,48

2.7.3. Değer Artışı Kazançlarının Nev'îleri :

GVK'nun mükerrer 80'inci maddesinde, aşağıdaki mal ve hakların elden çıkarılmasından doğan kazançların değer artışı kazancı sayılacağı açıklanmıştır :

- Hisse senetleri dahil menkul kıymetler (1.fıkra)
- Kanununun 70/1 maddesinin 1,2,4 ve 7 numaralı bentlerinde yazılı bulunan gayrimenkul niteliğindeki mal ve haklar (6. fıkra)
- 70/1 maddenin 5 numaralı bendinde yazılı haklar (ihtira beratları hariç 2. fıkra)

- Müellifleri, mucitleri ve bunların kanunî mirasçıları dışında kalan kimseler tarafından elden çıkarılan telif hakları ve ihtira beratları (3. fıkra)
- Ortaklık hakları veya hisseleri (4. fıkra)
- Faaliyeti durdurulan işletmelerin bir kısmı veya tamamı (5. fıkra)

Aşağıda, süreye ve sair hususlara ilişkin herhangi bir şarta bağlı olmaksızın değer artışı kazancı sayılan son dört kaynaktan doğan kazançlar bir tarafa bırakılarak, sadece önem taşıyan ve bazı şartlarla değer artışı kazancı sayılan ilk iki kaynaktan (menkul kıymetlerle gayrimenkullerin elden çıkarılmasından) doğan değer artışı kazançları üzerinde durulacaktır.

2.7.4. Menkul Kıymetlerin Elden Çıkarılmasından Doğan Değer Artışı Kazançları :

2012 yılında, menkul kıymetlerin elden çıkarılmasından doğan önemli bazı değer artışı kazançlarından hangilerinin hangi şartlarla vergiye tâbi olduğu veya olmadığı, ekli tabloda açıklanmıştır.

- Ekli tabloda, kazancın vergiye tâbi olmayacağı belirtilen durumlarda, yıllık beyanname verilmeyeceği gibi bu kazançlar, diğer gelirler nedeniyle verilecek yıllık beyannameye de dâhil edilmeyecektir.
- Menkul kıymetlerin elden çıkarılmasında safî kazanç, diğer mal ve haklarda olduğu gibi, elden çıkarma karşılığında alınan para ve ayınlarla, sağlanan ve para ile temsil edilebilen her türlü menfaatler tutarından, bunların maliyet bedelleri ve elden çıkarma dolayısıyla yapılan ve satıcının uhdesinde kalan giderler ile ödenen vergi ve harçların indirilmesi suretiyle hesaplanır. Menkul kıymetlerin maliyetlerine dâhil olan iktisap bedelinin tevsik edilememesi halinde bunların V.U.K.'nun 266'ncı maddesinde belirtilen itibarî değeri, yani üzerlerinde yazılı olan değer iktisap bedeli olarak kabul edilir.
- Aynı yıl içinde birden fazla menkul kıymet alım-satımı yapılması halinde, bunların kazancının birlikte hesaplanacağına ve **alım satımın birinden doğan zararın diğerinin kârından mahsup edileceğine ilişkin** ibare 4783 sayılı Kanunla yeniden ihdas edilen Mükerrer 81 nci maddede yer almıyorsa da, bu prensip geçerliliğini korumaktadır. (2003/041 sayılı Sirkülerimiz)
- Vergiye tâbi olmayı gerektirmeyen elden çıkarmalardan doğan zararların, vergiye tâbi olmayı gerektiren elden çıkarmalardan doğan kârlara mahsubu mümkün değildir.

- Aynı cins menkul kıymetlerde (örneğin bir A.Ş.'e ait hisse senetleri) farklı tarihlerde, farklı fiyatlardan alışlar ve satışlar olmuşsa, satılanların maliyet bedelinin nasıl tespit edileceği ve sürelerin nasıl hesap edileceği 232 serî no.lu GV Genel Tebliğinde açıklanmıştır. (2000/50 no.lu Sirkülerimiz)
- Beyana tâbi alım-satımlar nedeniyle ödenen aracılık komisyonları kazançtan indirilebilir, ancak menkul kıymet satın alabilmek için kullanılan kredilere ait faizlerin maliyet veya gider olarak dikkate alınması mümkün değildir.
- Menkul kıymetlerin elden çıkarılmasından sağlanan vergiye tâbi kazancın tespiti sırasında, bunların maliyet bedeli hesaplanırken, iktisap bedelinin sadece satış ayı hariç, aylık ÜFE ile revize edilmesi mümkündür. (Mükerrer Md:81). Ancak bunun için artış oranının %10'u geçmesi şarttır.
- Döviz cinsinden ihraç edilen tahvil ve bonolarda, alım satım kazancının, GVK'nun 75/5 maddesinde yer alan parantez içi hüküm kapsamında, döviz cinsinden tespit edilerek satış tarihindeki kurdan Türk parasına çevrilmesi ve dolayısıyla bunlarda maliyet revizesi uygulanmaması gerekmektedir. Ne var ki Bakanlık, döviz cinsinden kağıtların alım-satım kazançlarının da, alış ve satış bedellerinin işlem tarihindeki kurlar üzerinden TL na çevrilmesi ve alış bedeline maliyet revizesi uygulandıktan sonra bunların birbirleriyle mukayesesi suretiyle tespit edilmesi gerektiği görüşündedir. (258 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği)

2.7.5. Gayrimenkullerin Elden Çıkarılmasından Doğan Kazançlar :

Gayrimenkuller ile gayrimenkul sayılan mal ve hakların vergilendirilmesine ilişkin esaslar, özetle şöyledir :

- İvâz karşılığında iktisap edilen gayrimenkuller (arsa, arazi, bina vs.), iktisap şekli ne olursa olsun, iktisap tarihinden başlayarak 5 yıl içinde elden çıkarıldıkları takdirde, bunların elden çıkarılmasından doğan değer artışı kazançları gelir vergisine tâbi, aksi takdirde vergiye tâbi değildir. Süre hesabına tapuda kayıtlı tescil tarihlerinin esas alınması gerekir. İdare, tamamlanmış binaların satılarak doğrudan veya satış vaadi ile teslimi halinde bunların tapu tescilinden önce satılmış sayılacağı görüşünü benimsemek temayülündedir.
- Safî değer artışı kazancı, elden çıkarma karşılığında alınan para ve ayınlarla, sağlanan ve para ile temsil edilebilen her türlü menfaatlerin tutarından, elden çıkarılan gayrimenkullerin maliyet bedelleri ile elden çıkarma dolayısıyla yapılan ve satıcının uhdesinde kalan giderlerin ve ödenen aynî vergi ve harçların indirilmesi suretiyle hesaplanır.

- Elden çıkarma kazancının hesaplanmasına esas alınacak maliyet bedelinin mükelleflerce tespit edilememesi halinde, maliyet bedeli yerine VUK hükümlerine göre takdir komisyonlarınca tespit edilecek bedel esas alınır. Bunun için bağlı bulunulan vergi dairesine başvurulması gerekir (Mükerrer Md:81).
- Gayrimenkullerin elden çıkarılmasına ilişkin değer artışı kazancının tespitinde, iktisap bedelinin, satış ayı hariç, aylık ÜFE ile maliyet revizesine tâbi tutulması mümkündür. Maliyet revizesinin uygulanabilmesi için artış oranının %10 u geçmesi gerekir.
- Gayrimenkuller dâhil diğer bütün mal ve hakların elden çıkarılmasında, yukarıdaki esaslara göre hesaplanan kazancın, 2012 yılında 8.800 TL. lık kısmı vergiden müstesnadır. (Mük. Md.80)

Bu istisna, yıl içinde elden çıkarılan gayrimenkuller ve diğer mal ve hakların (GVK Mükerrer Md:80 kapsamına girenlerin) tamamı için bir defa dikkate alınır.

- Yukarıda da değinildiği üzere bu istisna, GVK'nun Mükerrer 80 inci maddesinin 5281 sayılı Kanun'un 27 nci maddesi ile değiştirilen 1 inci fıkrası hükmü gereği 2006 yılından itibaren sadece, menkul kıymetlerin ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkartılmasından sağlananlar dışında kalan değer artışı kazançlarına uygulanacaktır.

2.7.6. Değer Artışı Kazançlarının Yıllık Beyan Esasında Vergilenmesi :

Değer artışı kazançlarının, yıllık beyan esasında vergiye tâbi olduğu hallerde (01.01.2006 öncesinde iktisap edilen kıymetlerde), bunların iktisap bedellerinin ÜFE'deki aylık artış oranında arttırılması, varsa istisnanın uygulanması ve mükerrer 81 inci maddede yazılı giderlerin tenzili suretiyle tespit edilen safi tutarları toplamından yılı için 8.800 TL lık istisna tenzil edildikten sonra (Mükerrer Md:80) kalan miktar üzerinden yıllık beyannameye dâhil edilerek vergiye tâbi tutulması gerekir.

Mükerrer 81 inci maddesinin yedinci fıkrasına, 5281 sayılı Kanununun 28 inci maddesi ile eklenen cümleye göre, 2006 yılından itibaren iktisap bedelinin ÜFE oranında arttırılabilmesi için, artış oranının %10 veya daha fazla olması şartı aranacaktır.

2.8. ARIZÎ KAZANÇLAR :

GVK'nun arızî kazançlara ilişkin 82'nci maddesine göre, vergiye tabi arızî kazançlar şunlardır :

- Arızî olarak ticarî muamelelerin icrasından veya bu nitelikteki muamelelere tavassuttan elde edilen kazançlar.
- Ticarî veya ziraî bir işletmenin faaliyeti ile serbest meslek faaliyetinin durdurulması veya terk edilmesi, henüz başlamamış olan böyle bir faaliyete hiç girilmemesi, ihale, artırma ve eksiltmelere iştirak edilmemesi karşılığında elde edilen hasılat.
- Gayrimenkullerin tahliyesi veya kiracılık hakkının devri karşılığında alınan tazminatlar ile peştamallıklar (kiracıya ait tesisat ve malların tahliye ve devri sırasında kiralayan veya yeni kiracıya devrinde doğan kazançlar dahil).
- Arızî olarak yapılan serbest meslek faaliyetleri dolayısıyla tahsil edilen hasılat.
- Gerçek usulde vergiye tabi mükelleflerin terk ettikleri işleri ile ilgili olarak sonradan elde ettikleri kazançlar.
- Dar mükellefiyete tabi olanların 45 inci maddede yazılı işleri arızî olarak yapmalarından elde ettikleri kazançlar.

Bir takvim yılında (1), (2), (3) ve (4) numaralı bentlerde yazılı olan kazançlar (Henüz başlamamış olan ticarî, ziraî veya meslekî bir faaliyete hiç girilmemesi ile ihale, artırma ve eksiltmelere iştirak edilmemesi karşılığında elde edilen kazançlar hariç) kısmen gelir vergisinden müstesnadır. Bu istisnanın tutarı 2012 yılında 20.000 TL'dir. (280 Seri No.lu GVK Genel Tebliği)

3. GEÇİCİ VERGİ :

GVK'nun mükerrer 120'nci maddesi uyarınca, tüm ticarî kazanç sahipleri (basit usulde vergilendirilenler hariç) ile serbest meslek erbabı, carî vergilendirme döneminin gelir vergisine mahsup edilmek üzere, üçer aylık dönemler itibariyle verecekleri beyannamelere istinaden yıllık tarifinin ilk gelir dilimine uygulanan oranda (halen % 15) geçici vergi ödemek zorundadırlar.

4. GELİRİN TOPLANMASI VE YILLIK BEYAN :

GVK'nun 85 inci maddesine göre, mükelleflerin bir takvim yılında elde ettikleri kazanç ve iratları için, Kanunda aksine hüküm olmadıkça, yıllık gelir vergisi beyannamesi vermeleri ve beyanı gereken gelirleri yıllık beyannamede toplamaları zorunluluğu vardır.

Aynı maddeye göre, kolektif şirket ortakları ile komanditeler dâhil olmak üzere bütün tacirler, çiftçiler ve serbest meslek erbabı, ticarî, ziraî ve meslekî faaliyetlerinden kazanç temin etmemiş olsalar bile yıllık beyanname vermek zorundadırlar.

Kimlerin hangi gelir unsurları için toplama yapmayacakları ve yıllık beyanname vermeyecekleri, yukarıda çeşitli gelir unsurları hakkında bilgi verilirken açıklanmıştır.

Aşağıda yıllık beyan esası hakkında kısa açıklamalar yapılacaktır.

4.1. Beyanname Verilip Verilmeyeceği, Ailenin Her Bir Ferdi İçin Ayrı Ayrı Değerlendirilecektir :

Yaşı ne olursa olsun ailenin her bir ferdi, yıllık beyanname vermek zorunda olup olmadığı yönünden ayrı ayrı nazara alınacak; istisna ve indirim hakları ayrı kullanılacak ve bunlardan beyanname vermek zorunda olduğu tespit edilenler birbirlerinden ayrı olarak beyanname vereceklerdir. Küçük çocuklara ve kısıtlılara ilişkin beyannamelerin, bunların kanunî temsilcileri olan veli veya vasileri tarafından tanzim ve imza edilerek, ayrı verileceği tabiidir.

4.2. Zarar, Sigorta Primi, Bağış/Yardım, Sponsorluk, Ar-Ge ve Eğitim/Sağlık Harcaması İndirimleri :

GVK'nun 88 ve 89 uncu maddelerinde, yıllık beyanname ile beyan edilecek olan gelirlerden yapılacak indirimlerin neler olduğu açıklanmıştır. Buna göre, gelirden indirilebilecek olan kalemlerin başlıcaları şunlardır:

- Beyan edilen gelir kaynaklarında, carî yıl içinde hâsıl olan zarar ile arka arkaya geçmiş beş yıl içinde hâsıl olup mahsup edilememiş bulunan zarar bakiyesi (değer artış kazançlarına ilişkin tüm zararlar, menkul ve gayrimenkul sermaye iratlarında gider fazlalığından doğmayan zararlar ve Kanunda yazılı şekilde tevsik edilemeyen yurt dışı faaliyet zararları ile Türkiye'de gelir vergisinden istisna edilen yurt dışı kazançlarla ilgili yurt dışı zararları hariç) (Md:88)
- Beyan edilen gelirin %10'unu (bireysel emeklilik sistemi dışındaki şahıs sigortası primleri için beyan edilen gelirin %5'ini) ve asgarî ücretin yıllık tutarını (2012 için 10.962 TL) aşmamak, Türkiye'deki bir sigorta veya emeklilik şirketi nezdinde akdedilmiş bulunmak ve ücretten ayrıca indirilmemiş olmak şartı ile, mükellefin şahsına ve ayrıca beyanname vermeyen (beyana tâbi geliri olmayan) eşi ile küçük çocuklarına ait hayat, ölüm, kaza, hastalık, analık, doğum ve tahsil gibi şahıs sigortalarının primleri ile bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payları (Md:89/1)
- Beyan edilen gelirin %5'ini (kalkınmada öncelikli yörelerde % 10'unu) aşmamak kaydı ile genel, katma ve özel bütçeli idarelere, belediyelere, köylere, kamuya yararlı derneklere ve Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıflara makbuz karşılığında yapılan bağış ve yardımlar. (Özel kanunlar uyarınca yapılan bazı bağışların tamamı, % 5 veya % 10 sınırlaması olmaksızın, beyan edilen gelirden indirilir.) (89/4)

- Yukarıdaki kurumlara bağışlanan okul, sağlık tesisi, öğrenci yurdu, yetiştirme yurdu, çocuk yuvası, huzurevi, bakım ve rehabilitasyon merkezi ile mülki idare amirlerinin izni ve denetimine tabi olarak yaptırılacak ibadethaneler ve Diyanet İşleri Başkanlığı denetiminde yaygın din eğitimi verilen tesislerin inşası dolayısıyla yapılan harcamalar veya bu tesislerin inşası için bu kuruluşlara yapılan her türlü bağış ve yardımlar ile mevcut tesislerin faaliyetlerini devam ettirebilmeleri için yapılan her türlü nakdî ve aynî bağış ve yardımların tamamı .(89/5)
- Mükellefin kendisi, eşi ve küçük çocuklarına ilişkin eğitim ve sağlık harcamalarının beyan edilen gelirin %10 unu aşmayan kısmı (89/2)
- Gıda bankacılığı faaliyetinde bulunan dernek ve vakıflara yapılan gıda bağışları (89/6)
- Kültürel sponsorluk harcamaları (89/8)
- AR-GE harcamalarının % 100'ü oranındaki "Ar-Ge indirimi" (GVK 89/9 veya 5746 sayılı Kanun)
- Doğal afetler ile ilgili ayni ve nakdi bağış ve yardımlar (89/10)
- İktisadi işletmeleri hariç olmak üzere Türkiye Kızılay Derneği'ne ve Türkiye Yeşilay Cemiyeti'ne makbuz mukabili yapılan nakdi bağış ve yardımların tamamı (89/11)
- Vergi Usul Kanununun 325/A maddesine göre girişim sermayesi fonu olarak ayrılan tutarların beyan edilen gelirin %10'unu aşmayan kısmı (89/12)
- Türkiye'de yerleşmiş olmayan kişilerle, işyeri, kanuni ve iş merkezi yurt dışında bulunanlara Türkiye'de verilen ve münhasıran yurt dışında yararlanılan mimarlık, mühendislik, tasarım, yazılım, tıbbi raporlama, muhasebe kaydı tutma, çağrı merkezi ve veri saklama hizmeti alanlarında faaliyette bulunan hizmet işletmeleri ile ilgili bakanlığın izni ve denetimine tabi olarak eğitim ve sağlık alanında faaliyet gösteren ve Türkiye'de yerleşmiş olmayan kişilere hizmet veren işletmelerin münhasıran bu faaliyetlerinden elde ettikleri kazancın %50'si (89/13)(Bu indirimden yararlanılabilmesi için fatura veya benzeri belgenin yurt dışındaki müşteri adına düzenlenmesi şarttır. Bu bentte yer alan oranı, hizmet alanları itibarıyla sifıra kadar indirmeye veya %100'e kadar artırmaya Bakanlar Kurulu, bu bendin uygulamasına ve denetime ilişkin usul ve esasları belirlemeye ilgili bakanlıkların görüşünü almak suretiyle Maliye Bakanlığı yetkilidir.)

- Eskişehir 2013 Türk Dünyası Kültür Başkenti Hakkında Kanuna göre kurulan Ajansa yapılan her türlü nakdî ve aynî bağış ve yardımlar ile sponsorluk harcamalarının tamamı (Geçici Md. 79)
- 31/12/2017 tarihine kadar, 4059 sayılı Hazine Müsteşarlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun ek 5 inci maddesi kapsamına giren bireysel katılım yatırımcısı tam mükellef gerçek kişilerin, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten sonra iktisap ettikleri tam mükellef anonim şirketlere ait iştirak hisselerini en az iki tam yıl elde tutmaları şartıyla, 213 sayılı Vergi Usul Kanununun değerlemeye ait hükümlerine göre hesapladıkları hisselerin tutarlarının %75'i (Geçici Md. 82) (Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu ile Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı tarafından belirlenen araştırma, geliştirme ve yenilikçilik programları kapsamında projesi son beş yıl içinde desteklenmiş kurumlara iştirak sağlayan bireysel katılım yatırımcıları için bu oran %100 olarak uygulanır. Yıllık indirim tutarı 1.000.000 TL'yi aşamaz. İlgili yıl kazancından indirilemeyen kısım, izleyen yıllarda 213 sayılı Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre bu yıllar için belirlenen yeniden değerlendirme oranında artırılarak dikkate alınır. Bakanlar Kurulu birinci fıkrada yer alan 31/12/2017 tarihini beş yıla kadar uzatmaya, bu madde kapsamında indirim oranını ve azami indirim tutarını %50'sine kadar artırmaya ve bu oran ve tutarları sifıra kadar indirmeye yetkilidir.)
- EXPO 2016 Antalya Ajansına yapılan her türlü nakdî ve aynı bağış ve yardımlar ile sponsorluk harcamalarının tamamı (Geçici Md. 83).

4.3. Yıllık Gelir Vergisi Tarifesi :

Bilindiği gibi, GVK'nun 103'üncü maddesinde yer alan gelir vergisi tarifesinin en üst gelir dilimine ilişkin % 35 oranının Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesi üzerine 6009 sayılı Kanunla bu madde değiştirilerek, ilk iki gelir diliminden sonraki gelir dilimleri ücret gelirleri için farklılaştırılmıştır.

GVK'nun 6009 sayılı Kanunla değişik 103 üncü maddesine göre 2012 yılı gelirlerine ilişkin gelir vergisi tarifesi aşağıdaki gibidir:

• Ücret Gelirlerine Uygulanacak 2012 Yılı Gelir Vergisi Tarifesi:

- 10.000 TL'ye kadar %15,
- 25.000 TL'nin 10.000 TL'si için 1.500 TL, fazlası %20,
- 88.000 TL'nin 25.000 TL'si için 4.500 TL, fazlası %27,
- 88.000 TL'den fazlasının, 88.000 TL'si için 21.510 TL, fazlası %35

- **Ücret Dışındaki Gelirlere Uygulanacak 2012 Yılı Gelir Vergisi Tarifesi:**

- 10.000 TL'ye kadar %15,
- 25.000 TL'nin 10.000 TL'si için 1.500 TL, fazlası %20,
- 58.000 TL'nin 25.000 TL'si için 4.500 TL, fazlası %27,
- 58.000 TL'den fazlasının, 58.000 TL'si için 13.410 TL, fazlası %35

4.4. Gelir Vergisinde İndirim Uygulaması:

4.4.1. Ücret Gelirlerinin Yıllık Beyannameye Diğer Gelirler İle Dahil Edilmesi Halinde Gelir Vergisi İndirimi:

Anayasa Mahkemesinin iptal kararı nedeniyle 6009 sayılı Kanunla vergi tarifесinin ücret gelirleri lehine farklılaştırılması, üstelik oran farklılaştırılması yerine gelir dilimlerinde değişiklik yapılmış olması, ücret gelirlerinin başka gelir unsurları ile birlikte beyanının gerektiği durumlarda vergi hesabının nasıl yapılacağı konusunda tereddütlere sebebiyet vermiştir.

Maliye Bakanlığı 75 seri no.lu Gelir Vergisi Sirkülerinde, yıllık gelir vergisi beyannamesinde diğer gelir unsurlarıyla birlikte ücret gelirlerinin de beyan edilmesi halinde, gelir vergisinin ne şekilde hesaplanacağını örneklerle açıklamıştır.

Buna göre, 2012 takvim yılına ilişkin olup, yıllık gelir vergisi beyannamesinde 58.000 TL'yi aşacak şekilde ücretle birlikte diğer gelirlerin de beyan edilmesi durumunda, 58.000 TL'yi aşan tutarın ücret gelirinе isabet eden kısmına daha düşük vergi oranının uygulanması gerekmekte olup, ücret geliri nedeniyle eksik hesaplanması gereken vergi tutarı, aşağıdaki şekilde hesaplanabilecektir:

- Beyannameye dahil edilen tüm gelirlerin toplamından oluşan Vergiye Tabi Gelir (Matrah) üzerinden, öncelikle tarifенin ücret dışındaki gelirler için geçerli olan vergi oranları esas alınarak gelir vergisi hesaplanacaktır.
- Beyannameye dahil edilen ücret gelirinіn, beyan edilen toplam gelir içindeki oranı bulunarak, bu oranın toplam Vergiye Tabi Gelirin (Matrah) 58.000 TL'yi aşan kısmına uygulanması sonucunda ulaşılabacak tutara, 30.000 TL'yi geçmemek üzere %8 oranının uygulanması suretiyle, beyan edilen ücret geliri dolayısıyla toplam vergiden indirilecek gelir vergisi tutarı hesaplanacaktır.¹⁴
- Daha sonra bu tutar hesaplanan vergi tutarından düşülmek suretiyle, beyannameye gösterilecek "hesaplanan gelir vergisi" tutarı bulunacaktır.

¹⁴ Beyan Edilen Ücret Dolayısıyla Toplam Vergiden İndirilecek Gelir Vergisi = [(Beyan Edilen Toplam Matrah - 58.000) x Ücretin Beyan Edilen Toplam Gelir İçindeki Oranı x (% 8)]

4.4.2. Büyük Ölçekli Yatırımlar İle Bölgesel Uygulama Kapsamında Gerçekleştirilen Yatırımlarda İndirim Uygulaması :

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 32/A maddesi çerçevesinde, büyük ölçekli yatırımlar ile bölgesel uygulama kapsamında gerçekleştirilen yatırımlarda gelir vergisi indirimli uygulanmak suretiyle yatırımlar teşvik edilmektedir. Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkındaki 2009/15199 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile belirlenen yatırıma katkı ve indirim oranları aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

BÖLGESEL TEŞVİK UYGULAMALARINDA VERGİ İNDİRİMİ				
Bölgeler	Yatırıma Katkı Oranı (%) 31.12.2013 Tarihine Kadar Başlayan Yatırımlar / 01.01.2014 Sonrası Başlayan Yatırımlar	Vergi İndirim Oranı (%) 31.12.2013 Tarihine Kadar Başlayan Yatırımlar / 01.01.2014 Sonrası Başlayan Yatırımlar	İşletme / Yatırım Döneminde Uygulanacak Yatırıma Katkı Oranı (%)	
			Yatırım Dönemi	İşletme Dönemi
I. Bölge	15 / 10	50 / 30	0	100
II. Bölge	20 / 15	55 / 40	10	90
III. Bölge	25 / 20	60 / 50	20	80
IV. Bölge	30 / 25	70 / 60	30	70
V. Bölge	40 / 30	80 / 70	50	50
VI. Bölge	50 / 30	90 / 90	80	20

BÜYÜK ÖLÇEKLİ YATIRIMLARDA VERGİ İNDİRİMİ				
Bölgeler	Yatırıma Katkı Oranı (%) 31.12.2013 Tarihine Kadar Başlayan Yatırımlar / 01.01.2014 Sonrası Başlayan Yatırımlar	Vergi İndirim Oranı (%) 31.12.2013 Tarihine Kadar Başlayan Yatırımlar / 01.01.2014 Sonrası Başlayan Yatırımlar	İşletme /Yatırım Döneminde Uygulanacak Yatırıma Katkı Oranı (%)	
			Yatırım Dönemi	İşletme Dönemi
I. Bölge	25 / 20	50 / 30	0	100
II. Bölge	30 / 25	55 / 40	10	90
III. Bölge	35 / 30	60 / 50	20	80
IV. Bölge	40 / 35	70 / 60	30	70
V. Bölge	50 / 40	80 / 70	50	50
VI. Bölge	60 / 45	90 / 90	80	20

Bu indirimden yararlanabilmek için yatırımların teşvik belgesine bağlanmış olması ve teşvik belgesinde yatırımın yararlanacağı destek unsurları arasında vergi indiriminin bulunması gerekmektedir. İndirim teşvik kapsamındaki yatırımlardan sağlanan kazanca uygulanmaktadır.

4.4.3. Tekstil, Konfeksiyon ve Hazır Giyim, Deri ve Deri Mamulleri Sektörlerine Taşınma Desteği:

2010/98 sayılı Sirkülerimizde açıklandığı üzere, 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 5904 sayılı Kanun'la değişik geçici 2'nci maddesine göre, münhasıran tekstil, konfeksiyon ve hazır giyim, deri ve deri mamulleri sektörlerinde faaliyette bulunanlardan üretim tesislerini Bakanlar Kurulunca belirlenen illere, 31.12.2010 tarihine kadar nakleden ve asgari 50 kişilik istihdam sağlayan gelir veya kurumlar vergisi mükelleflerine beş yıl süre ile indirimli gelir veya kurumlar vergisi uygulanması öngörülmüştür. Bu destekten yararlanacak mükelleflere gelir veya kurumlar vergisi oranını % 75'i geçmemek üzere indirimli uygulatmaya Bakanlar Kurulu yetkili kılınmıştır.

Bakanlar Kurulu bu yetkisini [2009/15199 Sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar](#) ile kullanmıştır. Buna göre, I ve II'nci bölgedeki illerde bulunan kapsama giren üretim tesislerini 31.12.2010 tarihine kadar IV'üncü bölgedeki illere taşıyan gelir veya kurumlar vergisi mükelleflerine gelir veya kurumlar vergisi oranı, nakil tarihini izleyen hesap döneminden itibaren 5 yıl süre ile % 75 oranında indirimli olarak uygulanacaktır.

İndirimli gelir veya kurumlar vergisi, nakledilen tesislerden sağlanan kazançlar için uygulanmaktadır. Diğer taraftan indirimli oran, stopaj suretiyle yapılan vergilendirmede uygulanmamaktadır.

4.5. Stopaj Yoluyla Ödenen Vergilerle Geçici Verginin Yıllık Beyannameye Mahsubu:

- GVK'nun 121'inci ve mük.120'inci maddelerine göre, yıllık beyannameye gösterilen gelire dâhil kazanç ve iratlardan Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunlarına göre yapılmış stopajlar ve ödenen geçici vergiler, beyanname üzerinden hesaplanan gelir vergisine mahsup edilir.
- GVK'nun 76 ncı maddesine göre, menkul sermaye iratlarının indirim oranından yararlandırılan kısımlarına isabet eden stopaj gelir vergisinin mahsubu mümkün değildir.
- Birinci işveren dışındaki işverenlerden alınan ücretler toplamının yasal haddi (2012 yılı için 25.000 TL'yi) aşması nedeniyle bu ücretler için beyanname verildiğinde veya verilen beyannamelere bu ücretler ilâve edildiğinde, beyana tabi toplam gelir üzerinden hesaplanan gelir vergisinden, işverenlerin yaptıkları gelir vergisi stopajları mahsup edilecektir.
- Yurtdışında elde edilen gelirler nedeniyle beyanname verilmesi veya verilen beyannameye bu gelirlerin de dahil edilmesi durumunda, bu gelirler üzerinden mahallinde ödenen gelir vergisi ve benzeri vergiler, GVK'nun 123 üncü maddesi uyarınca, Türkiye'de ödenecek vergiden mahsup edilir. Mahsup hakkı, beyan edilen bu tür gelire Türkiye'de isabet eden gelir vergisi tutarı ile sınırlıdır. Mahsubun yapılabilmesi için uyulması gereken şartlar, 123'üncü maddede açıklanmıştır.

4.6. Mahsup Fazlası Stopajın İadesi:

Mahsup edilen vergi kesintileri (stopajlar) toplamı, hesaplanan gelir vergisinden fazla olduğu takdirde, aradaki fark vergi dairesince mükellefe bildirilecek ve mükellefin tebliğ tarihinden itibaren 1 yıl içinde müracaatı üzerine, kendisine red ve iade olunacaktır. Uygulamada vergi daireleri bildirimde bulunmamakta ve mükellefin başvurusu üzerine işlem yapılmaktadır.

Yıl içinde stopaj yoluyla ödenmiş vergilerin beyanname üzerinden hesaplanan gelir vergisine mahsup edildikten sonra arta kalan tutarın, nasıl red ve iade edileceği 252 Seri No.lu GVK Genel Tebliği ile düzenlenmiştir.

Konuyu özetleyecek olursak,

- a) Stopaj yoluyla ödenen vergilerin beyanname üzerinde mahsubunun yapılabilmesi için, mükelleflerce düzenlenecek bir tablonun ibraz edilmiş olması yeterlidir. Yani beyanname üzerinden hesaplanan gelir vergisi, stopaj yoluyla ödenen vergilerden yüksekse, örneği 252 no.lu Tebliğin ekinde bulunan ve mükelleflerce düzenlenecek tablonun beyanname ekinde verilmiş olması koşuluyla mahsup yapılabilecektir. Bu stopajların vergi sorumlularınca tahakkuk ettirilmiş ve ödenmiş olduğunun tevsiki söz konusu değildir.
- b) Yıl içinde geçici vergiye mahsup edilmiş vergiler tutarı da yıllık beyanname, geçici vergi olarak değil, yıl içinde kesinti yoluyla ödenen vergiler satırında gösterilecektir.
- c) Stopaj yoluyla ödenen vergilerin beyanname üzerinde hesaplanan vergilere mahsubundan arta kalan stopajların başka vergi borçlarına mahsubu, tutarına bakılmaksızın inceleme raporu ve teminat aranılmadan yerine getirilmektedir. Başka bir deyişle diğer vergi borçlarına mahsup taleplerinin sınırsız olarak inceleme raporu ve teminat aranmaksızın yerine getirilmesi mümkündür. Mahsup talebine ilişkin olarak verilmesi gereken dilekçenin örneği 252 no.lu Tebliğ ekinde yer almaktadır. Mahsubun ileride doğacak borçlara yönelik olarak yapılması da mümkündür. Mükellefler ortağı buldukları adi ortaklık veya kollektif şirketlerin müteselsilen sorumlu oldukları vergi borçlarına da mahsup talebinde de bulunabilirler.
- d) Stopaj yoluyla ödenen vergilerin beyanname üzerinde mahsubundan arta kalan tutarın 10.000 lirayı aşmaması halinde nakit iade talebi, inceleme raporu ve teminat aranmaksızın yerine getirilecektir. Ancak bunun için, yıl içinde yapılan vergi kesintilerine ilişkin Tebliğ ekindeki formata uygun tablo ile birlikte,
 - Ücret ve gayrimenkul sermaye iradına ilişkin olması halinde, ücretlere ilişkin olarak işveren tarafından verilen ve kesintinin yapıldığını gösteren yazının, gayrimenkul sermaye iradına ilişkin olarak kira kontratının,
 - Menkul sermaye iradına ilişkin olarak kesintiyi yapan bankalar, özel finans kurumları, aracı kurumlar ve diğer kurumlar tarafından düzenlenen ve vergi kesintisinin yapıldığını gösteren belgenin,
 - Serbest meslek kazancına ilişkin olarak vergilerin sorumlu adına tahakkuk ettiğini gösteren ilgili saymanlık yazısının,
 - Ticari kazançlar ve zirai kazançlara ilişkin olarak tevkif yoluyla kesilen vergilerin vergi sorumlusu tarafından ilgili vergi dairesine ödenmiş olduğuna ilişkin belgenin,

ilgili kurumca onaylanan bir örneğinin dilekçeye eklenmesi şarttır.

Öte yandan, Vergi Usul Kanununun mükerrer 257 nci maddesinin Gelir İdaresi Başkanlığına verdiği yetkiye istinaden gelir vergisi ve kurumlar vergisi mükelleflerine muhtasar beyannamelerini elektronik ortamda verme zorunluluğu getirilmiştir. Elektronik ortamda verilen muhtasar beyannamede yer alan "Ücret ve Ücret Sayılan Ödemeler ile Menkul Sermaye İratları Dışında Kalan Ödemelere Ait Bildirim" ile gayrimenkul sermaye iradı, serbest meslek kazancı, ticari kazanç ve zirai kazançlara ilişkin olarak yapılan tevkifatlarda, tevkifat yapılan kişinin adı soyadı, vergi kimlik numarası (T.C. kimlik numarası) ödemenin gayri safi tutarı ve yapılan tevkifatın miktarına ilişkin bilgiler bulunmakta ve bu bilgiler ile vergilerin ödenip ödenmediği hususu vergi daireleri tarafından E-VDO merkezi sorgulamalar ekranında e-beyanname bölümünden sorgulanabilmektedir.

Bu nedenle, mükelleflerin iade işlemleri için harcadığı zamanı, ödemenin gecikmesi sebebiyle katlandıkları maliyeti ve vergi daireleri üzerindeki iş yükünü azaltmak amacıyla 252 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği uyarınca tevkif yoluyla ödenmiş vergilerin nakden iadesinde istenilen bilgilerin, E-VDO merkezi sorgulama ekranından tespit edilebilmesi durumunda, bu bilgilere ilişkin belgelerin mükelleflerden ayrıca kağıt ortamında aranılmayacağı, dilekçe ile verilen yıl içinde yapılan tevkifatlara ait tablonun yeterli olacağı, 5.1.2012 tarih ve 79 sayılı GV Sirküleri ile açıklanmıştır.

Ancak, nakden iadeye ilişkin bilgilerin E-VDO merkezi sorgulama sisteminden tespit edilememesi durumunda ise 252 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinde belirtilen belgelerin dilekçe ekinde istenilmesine devam edilmektedir.

- e) Mahsuptan arta kalan tutarın 10.000 lirayı **aşması** halinde, aşan kısmın iadesi prensip itibarıyla vergi inceleme raporuna istinaden yapılacaktır. 10.000 lirayı aşan kısım için teminat mektubu verilerek inceleme raporu beklenmeksizin iadenin alınması mümkündür. Bu takdirde teminat mektubu, vergi inceleme raporuna istinaden çözülecektir.
- f) YMM ile süresinde tam tasdik sözleşmesi düzenlemiş bulunan mükelleflerde 100.000 liraya kadar olan nakit iade talebinin tam tasdik raporuna istinaden yerine getirilmesi mümkündür. İade talebinin 100.000 lirayı aşması halinde, aşan kısım Devlet denetim elemanlarınca düzenlenen vergi inceleme raporuna istinaden iade edilecektir.
- g) Nakden iade edilebilir aşamaya gelen (10.000 liradan düşük olan iade taleplerinde gerekli belgeleri ibraz edilmiş, 10.000 lirayı aşan iadelerde ise, YMM tam tasdik veya vergi inceleme raporu düzenlenmiş veya teminat verilmiş) iade alacağının üçüncü şahısların vergi borçlarına mahsubu mümkündür.

4.7. Geçici Verginin Mahsup ve İadesi:

GVK'nun mükerrer 120 nci maddesi gereğince ödenen geçici vergiler yıllık beyanname üzerinden hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilir. Bu mahsubun yapılabilmesi için tahakkuk eden geçici verginin nakden veya mahsuben ödenmiş olması gerekir. Tahakkuk ettirildiği halde ödenmemiş bulunan geçici vergiler yıllık beyannameye mahsup edilemez.

Ödenen geçici vergi tutarının, beyanname üzerinden hesaplanan gelir vergisinden fazla olması halinde, mahsup edilemeyen tutar, herhangi bir yazılı müracaat şartı aranmaksızın mükellefin diğer vergi borçlarına re'sen mahsup edilir. Mahsup beyannamenin verildiği tarih esas alınarak yapılır. Dolayısıyla vadesi bu tarihten önce dolmuş olan vergi borçlarına, mahsubun yapılmış sayıldığı bu tarihe kadar gecikme zammı uygulanır, daha sonraki süreler için uygulanmaz.

Beyannamenin ilgili satırlarına iadesi gereken geçici vergiyi yazmış olan mükellefler yazılı olarak iade talebinde bulunmuş sayılırlar. Bu satırı boş bırakmış olanlara mahsuptan arta kalan geçici verginin mahsuben veya nakden iade edilebilmesi için o yılın sonuna kadar yazılı başvuru şarttır.

Tahakkuk ettirilmiş ancak ödenmemiş olması dolayısıyla yıllık beyanname üzerinden hesaplanan vergiye mahsup edilememiş geçici vergi tutarları terkin edilir. Terkin edilen bu geçici vergi tutarlarına vade tarihinden terkin edilmesi gereken tarih olan yıllık beyannamenin verilmesi gereken kanuni sürenin başlangıç tarihine (1 Mart) kadar gecikme zammı uygulanır.

4.8. Beyannamenin Verileceği Vergi Dairesi :

GVK'nun 106 ncı maddesine göre, Gelir Vergisi mükellefin ikâmetgahının bulunduğu yer vergi dairesince tarh edilir. Ancak, işyeri ve ikametgâhı ayrı vergi dairelerinin yetki alanında bulunan mükelleflerin vergileri, Maliye Bakanlığınca uygun görüldüğü takdirde ve mükellefe de önceden bildirilmek kaydıyla, mükellefin işyerinin bulunduğu yer vergi dairesince tarh olunur.

Maliye Bakanlığı bu yetkisini kullanarak, büyük merkezlerdeki tarha yetkili vergi dairesini, işyerinin bulunduğu yer vergi dairesi olarak belirlemiştir. Buna göre, gelirin ticarî ve meslekî kazanç gibi bir işyerine bağlı olarak doğmadığı hallerde (MSİ, GMSİ ve Diğer Kazanç ve İratlarda) beyannamenin, ikâmetgahın bulunduğu yer vergi dairesine verilmesi gerekir.

4.9. Beyanname Verme ve Ödeme Zamanı :

GVK'nun, 92 ve 117'inci maddesi uyarınca :

- Gelirin sadece basit usulde tespit edilen ticarî kazançlardan ibaret bulunması halinde, yıllık beyannamenin Şubat ayının 25'inci günü akşamına kadar verilmesi ve verginin Şubat ve Haziran aylarında 2 eşit taksit halinde ödenmesi icap eder.
- Diğer hallerde yıllık beyannamenin Mart ayının 25'inci günü akşamına kadar verilmesi ve verginin Mart ve Temmuz aylarında 2 eşit taksit halinde ödenmesi gerekir.

4.10. Yıllık Gelir Vergisi Beyannameleri ve Eklerinin Düzenlenmesi Sırasında Uyulacak Esaslar:

Beyanname ve eklerinin doldurulması sırasında dikkat edilecek hususlar aşağıda belirtilmiştir.

- Beyanname bir örnek olarak doldurulacaktır.
- Beyana tabi gelirin sadece gayrimenkul sermaye iradından ibaret olması halinde, geliri sadece gayrimenkul sermaye iradından ibaret olanlar için hazırlanmış olan yıllık gelir vergisi beyannamesi (1001 B) kullanılacak, başka beyana tabi gelirler varsa, tüm gelirlerin beyanı için geçerli olan beyanname (1001 A) kullanılacaktır.
- Mavi veya siyah tükenmez kalem kullanılarak büyük matbaa harfleri ile doldurulacaktır.
- Kurşun kalem kesinlikle kullanılmayacaktır.
- Her kutuya bir harf veya rakam yazılacaktır.
- Silinti ve kazıntı yapılmayacak, beyanname katlanmayacak ve buruşturulmayacak, okunaklı olarak düzenlenmesine özen gösterilecektir.
- Rakamlar arasına herhangi bir işaret konulmayacaktır. Bilgiler ilgili alana sığdığı kadar yazılacaktır.
- Sayısal ifadeler Romen rakamı ile yazılmayacaktır.
- Alfabetik karakterler sola, sayısal karakterler sağa yanaşık olarak yazılacaktır.
- Kelimeler arasında bir karakter boşluk bırakılacaktır.
- Noktalama işaretinden sonra boşluk bırakılmayacaktır.
- 1 - 4 no.lu alanlara kimlik bilgileri, nüfus cüzdanında yazılı olduğu şekilde ve kısaltmadan aynen yazılacaktır. Kimlik bilgilerinin ayrılan alana sığmaması durumunda isimler sığdığı kadarıyla yazılacaktır.
- 5 no.lu doğum yeri alanına, ilçe adı yazılacaktır. İlçenin ayrı bir adı yoksa il adı yazılacak, köy ve bucak ismi yazılmayacaktır.

- 6 no.lu alana T.C. vatandaşı olanlar T.C. rumuzunu, başka ülkelerin tabiiyetinde bulunanlar ise ülkelerinin uluslararası trafik kodunu yazacaklardır.
- 7 no.lu alana doğum tarihi gün, ay ve yıl olarak yazılacaktır.
- 9 no.lu alana esas uğraşı konusu yazılacaktır. Birden fazla meslekle uğraşmakta ise, ağırlıklı olanı yazılacaktır.
- 11 - 12 no.lu adres alanına mahalle, cadde/sokak bilgileri yazılacak ve posta kodu muhakkak belirtilecektir. Adres bilgileri açık bir şekilde alanlara sığıyorsa kısaltma yapılmadan yazılacak, sığmaması halinde anlaşılır kısaltmalar yapılacaktır.
- 14 no.lu alana varsa telefon numarası alan kodu ile birlikte yazılacaktır.

4.11. Beyannameye Eklenecek Belgeler :

Beyannameyi verecek olan mükellef aşağıdaki eklerden durumuna uygun olanı beyannamesine eklemek zorundadır.

- Yıllık gelir vergisi beyanamesi eki föy,
- Gayrimenkul sermaye iradına ilişkin ek föy,
- Ayrıntılı bilanço ve ayrıntılı gelir tablosu,
- Bilanço esasına göre defter tutan mükelleflere ait ticari kardan mali kara ulaşmak için yapılan hesaplamayı gösteren bildirim,
- Zirai kazançlara ait bildirim,
- Basit usulde hesap özeti,
- Kesinti yoluyla ödenen vergilere ilişkin belgeler,
- Yabancı ülkelerde ödenen vergilere ilişkin belgeler,
- Yatırım indirimi potansiyelini ve beyanamedeki indirimi açıklayan bir yazı,
- Aile durumu bildirimini (Ücret gelirlerini beyan edenler ekleyecektir),
- Beyanamedeki tabloların yetersizliği nedeniyle ayrıca düzenlenecek liste ve diğer ekler.

4.12. Beyannamelerin Elektronik Ortamda Gönderilmesi :

Beyannamelerin elektronik ortamda gönderilmesine ilişkin son durum 2008/39 sayılı Sirkülerimizde açıklanmıştır. Buna göre,

- Ticari, zirai ve mesleki faaliyetlerinden dolayı gerçek usulde vergilendirilen gelir vergisi mükellefleri hiçbir hadle sınırlı olmaksızın gelir vergisi beyannamelerini elektronik ortamda göndermek zorundadırlar.
- Diğer gelirleri nedeniyle yıllık gelir vergisi beyannamesi vermek zorunda olan mükellefler beyannamelerini prensip olarak kağıt ortamında vermek durumundadırlar. Bu mükellefler vergi dairesinden alacakları beyanname formları ile beyanlarını yapacaklardır. Fotokopi kullanılamaz. Ancak bu mükelleflerden isteyenler beyanlarını, aracılık yetkisi almış meslek mensupları (SM, SMMM veya YMM) vasıtasıyla elektronik ortamda yapabilirler.
- Beyana tabi geliri sadece gayrimenkul sermaye iradından ibaret bulunanlar isterlerse gelir vergisi beyannamelerini "Önceden Hazırlanmış Kira Beyanname Sistemi"ni kullanarak da verebilirler. Sistem tapu, banka, sigorta şirketleri gibi kurumlardan elde edilen bilgiler kullanılarak Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından otomatik olarak doldurulan beyannamelerin mükelleflerin onayına sunulduğu bir uygulama olup, zorunlu değildir. İsteyen mükellefler internet vergi dairesi şifrelerini kullanarak sistemden yararlanabilecektir. Sistemden yararlanan mükelleflerin, kendileri için otomatik olarak doldurulmuş beyannameleri kontrol ettikten sonra onaylamaları üzerine beyanları otomatik olarak alınacak ve vergileri otomatik olarak tahakkuk ettirilecektir. (2012/43 sayılı Sirkülerimiz)
- Meslek odaları ve birlikler de, işletme hesabı esasına göre defter tutan üyelerine ait beyannameleri elektronik ortamda gönderebilirler.

4.13. İhtiyari Beyan :

GVK'nun geçici 67 nci maddesi kapsamında tevkifata tabi tutulan ve yıllık veya münferit beyanname ile beyan edilmeyeceği belirtilen menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından doğan kazançlar için dar mükellefler de dahil olmak üzere takvim yılı itibarıyla yıllık beyanname verilebilmesi mümkündür.

Bu gelirlerin beyanı; 263 seri numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliği ekinde yer alan "Gelir Vergisi Kanununun Geçici 67/11 inci Maddesine Göre İhtiyari Beyanda Bulunan Mükellefler İçin" formata uygun yıllık gelir vergisi beyannamesiyle, izleyen yılın Mart ayının başından 25'inci günü akşamına kadar yapılabilmektedir.

Geçici 67 nci madde kapsamında tevkif edilen vergilerin mahsup ve iadesine imkân sağlayan bu beyan ihtiyari bir beyan olup, bu imkândan yararlanılabilmesi için ihtiyari beyanın kanuni süresinde yapılması gerekmektedir. Süresi geçtikten sonra yapılan ihtiyari beyanlara dayanılarak işlem yapılması mümkün değildir.

İhtiyari beyan, tam mükelleflerce ikametgahlarının bulunduğu yer vergi dairesine, öteden beri mükellef olanlar için ise bağlı oldukları vergi dairesine yapılmalıdır.

Dar mükellefler ise ihtiyari beyanlarını İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı Boğaziçi Vergi Dairesi Müdürlüğü'ne yapabilmektedirler.

Söz konusu beyan sadece menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının alım-satımına ilişkin olarak yapılacak olup, faiz ve itfa gelirlerinin beyanı söz konusu değildir. Alım- satım işlemlerine ilişkin olarak beyan edilecek kazançlara, Gelir Vergisi Kanununun 103 üncü maddesinde yer alan artan oranlı vergi tarifesi değil, geçici 67 inci maddeye göre geçerli stopaj oranı uygulanacaktır.

Beyan edilen gelir üzerinden hesaplanan vergiden yıl içinde tevkif edilen vergiler mahsup edilecektir. Mahsup ve mahsup sonrası kalan tutarın iade işlemleri 252 seri numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliğindeki açıklamalara göre yapılacaktır.

Mahsup ve iadenin yapılabilmesi için tevkif yoluyla kesilen vergilerin beyannameye dâhil edilen kazançlara ilişkin olması şarttır.

Alım-satım işlemlerine ilişkin olarak yapılacak ihtiyari beyanda, aynı türden menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarına ilişkin olması şartıyla yıl içinde oluşan zararların tamamı mahsup edilebilecektir. Aynı tür menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracının değerlendirilmesinde aşağıdaki sınıflandırma esas alınacaktır.

- Sabit getirili menkul kıymetler,
- Değişken getirili menkul kıymetler,
- Diğer sermaye piyasası araçları,
- Yatırım fonları katılma belgeleri ve yatırım ortaklıkları hisse senetleri.

Menkul kıymetlerle yapılan vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinde sınıflandırma, işlemle ilişkilendirilen menkul kıymetin dahil olduğu gruba göre yapılacaktır. Menkul kıymete bağlı olmaksızın yapılan işlemler ise III. Gruptaki diğer sermaye piyasası araçları kapsamında değerlendirilmektedir.

277 seri no.lu GV Genel Tebliği uyarınca, 1.10.2010 tarihinden itibaren, hisse senetlerine ve hisse senedi endekslerine dayalı olan ve İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören aracı kuruluş varantları, aynı tür menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçları sınıflandırmasında, “Değişken Getirili Menkul Kıymetler” sınıfında değerlendirilmektedir.

4.14. Maliye Bakanlığı'nın Beyanname Düzenleme Rehberleri ve Diğer Hizmetleri :

Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB), beyanların kolayca ve doğru bir şekilde yapılabilmesini sağlamak için gelir unsurları itibariyle rehberler hazırlamıştır. Bu rehberler vergi dairelerinden temin edilebileceği gibi, aşağıdaki link yardımıyla Gelir İdaresi Başkanlığının internet sitesinden de temin edilebilir.

[Beyanname Düzenleme Rehberleri](#)

Diğer taraftan GİB internet sitesinde yer alan “Kira Geliri Beyanname Yardım Sistemi”ni güncellemiştir. GİB'nin www.gib.gov.tr adresli sitesinin “interaktif eğitim” ve “sık kullanılanlar” bölümünden ulaşılabilecek bu sistemde, 2012 yılı brüt kira toplamından yola çıkılarak ödenecek vergi kolayca hesaplanabilmektedir. Bu sisteme aşağıdaki link yardımıyla ulaşmak mümkündür.

[Kira Geliri Beyanname Yardımı](#)

Ayrıca Bakanlık, huzurevlerinde yaşayan mükellefler ile yaşlılığı, sakatlığı veya hastalığı nedeniyle vergi dairelerine gelemeyecek mükelleflerin beyannamelerinin ikametgahlarında kabulü uygulamasına başlamıştır. Bu hizmetten yararlanmak isteyen mükelleflerin, Alo 189 Maliye hattı aracılığıyla buldukları ildeki Vergi Dairesi Başkanlığını veya Defterdarlığı aramaları yeterli olup, beyannameleri adreslerine memur gönderilmek suretiyle alınacaktır.

5. SİRKÜLERİMİZİN EKLERİ :

- Menkul sermaye iratları ile menkul kıymet alım satım kazançlarının vergilendirilmesine ilişkin tablo [Ek:1](#)'de,
- Konunun daha iyi anlaşılmasını teminen hazırlanan yıllık beyan esasının tatbikatını, işadamlarının ve yöneticilerin başlıca şahsî gelir unsurları olan ücretler, menkul ve gayrimenkul sermaye iratları ile kâr payları başta olmak üzere çeşitli gelir unsurları açısından özetleyen bazı örnekler [Ek:2](#)'de,

bilgilerinize sunulmuştur.

Saygılarımızla.